

Z I D O V

☆ GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA ☆

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

OSVRT NA GODINU 5683.

Iskra zanosa i oduševljenja, koja je nakon međunarodne priznanje našega prava na istorijsku domovinu u Palestinu, usplamtjela u židovskome narodu, nije se mogla razbuktniti u snažan plamen, koji bi zahvatio cijeli narod. Kasniji istoričar morat će zabilježiti činjenicu, da židovski narod usljed svoga nesnosnog ekonomskog položaja nije bio u stanju da iskoristi ovaj veliki svoj politički uspjeh. Velik dio energije i znatna materijalna sredstva, koja bi bez sumnje pricala obnovnome djelu, morala su da budu vezana na galut, da se ublaži neizmjereno velika bijeda istočnoga židovstva, da ne propadne sasvim ovaj veliki ogranak židovskoga naroda. Pet godina nakon svjetskoga rata, mi smo još uvijek primorani da veliki dio našega rada posvetimo pomoćnome djelu, koje od nas traži golemih žrtava. Naša nastojanja za pripremanje naroda i zemlje za obnovu prekinuta su galutskim neprilikama i kad već mislimo da smo tako daleko, da ćemo moći likvidirati ovaj humanitarni rad i prepustiti djelovanje na tom polju velikim našim filantropskim institucijama, javlja se vazda iznova jedna narodna nesreća, koja traži neminovnu pomoć, tako da se židovstvo ne može koncentrirati na svoj glavni zadatak: obnovni rad u Erec Jisra-elu.

I ako su sad u velikome prestali grozni pogromi — sporadički se oni javljaju u manjem opsegu — pojavilo se drugo zlo, strašnije i užasnije od pogroma — glad. U Ukrajini, zemlji, u kojoj su Židovi toliko trpjeli od pogroma Petljurinih i Denjkinovih četa, zavlada je glad i stotine hiljada židovskih obitelji, koje su ostale pošteđene od pogroma, propale su, jer nije bilo pomoći na vrijeme. Žive u najtežim prilikama, progonjeni od boljševika radi konspiracije s protuboljševičkim silama, a od posljednjih progonjeni kao reprezentanti nasilnog boljševičkog režima. Kraj toga su ekonomski potpuno uništeni. Velike nekoć općine, žarišta židovskoga kulturnoga života, sasvim su propale, cijeli mali gradovi su nestali, kao da ih uopće nikad nije bilo, na stotine hiljade pogromske siročadi luta po ulicama, prepuštena sigurnoj propasti, jer nema skloništa. U svim zemljama povedena je akcija za pripomoć, a naročito za osnutak dječijih domova, u kojima se imadu smjestiti djeca, koja ostadoše bez rodi-

telja. Pored ove časovite pomoći mora židovstvo pomišljati na to, da ovaj njezin ogranak, koji broji oko 2,000.000 duša, ekonomski opet pridigne. Ovaj humanitarno-socijalni rad morati će se još nekoliko godina vršiti, želimo li da spasimo ukrajinsko židovstvo. Djelo konstruktivnog obnovnog rada u rukama je Jointa, koji vrši slično djelovanje i u drugim zemljama, gdje je židovstvo ekonomski stradalo usljed poratnih prilika.

U sovjetskoj Rusiji položaj se židovstva iz dana u dan pogoršava. Rusko židovstvo, nekoć najjače i najaktivnije, danas je potpuno eliminirano iz židovskoga rada i osudjeno da stoji postrance od velikog obnovnog rada. Vladajući sistem doveo je do potpunoga ekonomskog ruina, ali se time nije zadovoljio, već hoće da i kulturno potpuno uništi rusko židovstvo. Suviše je poznata borba »Jevsekcije«, jevrejske sekcije kod vrhovnog vodstva boljševičke stranke, koja nemilosrdno proganja sve, što je židovski, a naročito jevrejski jezik i jevrejske škole. Organi te sekcije marljivo tragaju za svakim znakom jevrejskoga života. Nakon zabrane hadarim i ješivot te učenja jevrejskoga jezika za osobe ispod 18 godina, nakon zatvaranja sinogoga i obustavljanja svih židovskih novina, nastoje da uguše svaki izražaj židovskoga duševnog života. Jedino židovsko kazalište »Habima« ostalo je moćnim zagovorom nežidovskih boljševika, koji u velike cijene umjetnički rad ove glumačke družine, pošteđeno od razalačkoga bijesa fanatične Jevsekcije K svemu tome dolazi još i to, da se sve više širi antisemitizam, a naročito u crvenoj armiji. Olakšanje mogla bi samo emigracija donijeti, ali sovjetske vlasti uskraćuju dozvolu za emigriranje. Jedva je uspjelo, da je iza Bjalka dobio Černihovski, a kasnije neki židovski pjesnici dozvolu za emigraciju.

Život Židova u Poljskoj prividno se poboljšao. Prestali su veliki progoni i surovi napadaji, ali još uvijek se događaju nasilnički akti protiv židovskih institucija. Antisemitske organizacije razvijale su intenzivni rad i pozivali na bojkot protiv Židova, na bojkot u socijalnom i ekonomskom pogledu. Kad je protužidovska agitacija poprimila vrlo kritičan vid i kad je prijetila opasnost, da će nanovo uslijediti progoni, vlada se silom prilika odlučila da poduzme

energičnije korake. Na ovo držanje vlade kanda je najviše djelovala činjenica, da poljska vlada nije mogla dobiti u inozemstvu zajam. Tu okolnost upotrebile su antisemitske stranke i listovi da okrive židovstvo radi izdajstva domovine, jer da je ono spriječilo pomoću svojih »internacionalnih veza« sklapanje zajma. Držanje same vlade vrlo je slabo, pa je brzo odustala od radikalnoga kurza, te su sami članovi vlade upotrebili svaku priliku da krnje prava židovskoga pučanstva. Tako se povela u Sejmu žestoka borba za numerus clausus, a iz interpelacija židovskoga kluba doznajemo o cijelom nizu sistematskih nezakonitosti protiv židovskoga pučanstva. Protiv jasnog slova zakona i usprkos preuzetih obveza glede prava narodnih manjina, uporno je nastojanje, da se ukida židovsko školstvo, ne bi li se na taj način pogodilo dušu židovstva.

Veliku borbu morali su da vode Židovi u Litavskoj, Letskoj i Finskoj za svoja građanska prava. Letska, a osobito Finska istakla se nečovječnim postupkom prema židovskim izbjeglicama iz Rusije, koje je bez milosrdja prebacila preko granice i ako je znala, kakav udes čeka ove nesretne ljude. S druge strane uskratile su ove države dozvolu povratka evakuiranima, ljudima, koji su decenijama boravili u tim zemljama, pa su za vrijeme rata iz »strateških« razloga bili evakuirani, dok ih Rusija goni iz zemlje kao strance. Položaj ovih u pravom smislu beskućnika sad je upravo očajan. U Litavskoj bila je velika borba za očuvanje mirovnim ugovorom stečenih prava, naročito glede židovske autonomije. Pokušaj vlade, da ukinu ovu autonomiju nije uslijed jednodušnosti židovskog pučanstva uspio.

Rumunjska, klasična zemlja židovskih progona, nije se još uvijek mogla da odluči, da dađe svojim židovskim građanima potpunu jednakopravnost premda je i ona preuzela obvezu, da će respektirati prava narodnih manjina.

Novi ustav koji je primljen u parlamentu nije dao svim Židovima Rumunjske građansko pravo, i ako se mora priznati, da ovaj zakon znači veliki napredak u rumunjskom zakonodavstvu. Velike poteškoće pravila je vlada židovskome školstvu ne samo namještanjem rumunjskih učiteljskih sila, već zahtjevom romanizacije. Ova naredba velik je

sku javnost. Za cijelo: Balfourova deklaracija, mirovni pakt u San Remu i na posljedku zaključak o mandatu Saveza Naroda činjenice su ne samo moralno nego i politički od neprolazne i goleme važnosti. O tome se toliko govorilo i pisalo, da smatram izlišnim raspredanje o ovoj strani mandata i Jewish Agency. Ali ako se sjetimo što je sve bivalo između tih etapa i nakon prihvata mandata, nama će biti jedno potpuno jasno: formalna strana Jewish Agency-a samo je okvir, a snaga, politička i socijalno-ekonomska, zavisi jedino o tome, koliko ćemo mi sami učiniti za Jewish Agency, kako ćemo mi sami ispuniti njezinu sadržinu i koje ćemo joj energije umjeti da privedemo. Kako je već opetovano rečeno: Jewish Agency značit će taman tako mnogo i tako malo, koliko mi budemo iz nje stvorili. Nije od potrebe sakrivati činjenicu, da je sadržina mandata u toku vremena dobivala razne interpretacije. U bitnosti netaknuta, ona je ipak i u britanskoj donjoj kući, da ne govorimo o kući lordova, i raznih predstavnika engleskog javnog mišljenja pa i britanske vlade i vlade Palestine dobivala interpretacije, koje su suživale ona očekivanja koja smo mi stavljali u mandat. Čuvena Bijela Knjiga dobrašno nas je razočarala, i ako je vojvoda Devonshire, ministar kolonija, objavio, da će sadašnja vlada nastaviti politiku Lloyd George-ove vlade, one vlade, koja je proglasila Balfourovu deklaraciju, u pogledu ove potonje. Imigracija se skućivala; u činovništvu Palestine, u savjetodavnom zboru, nijesmo dolično zastupani; čiflici — državne domene u Palestini — i poréd obećanja nijesu zapale nas ni djelomično. Uz to je englesko javno mišljenje u jednoj i ako manjem dijelu stalo voditi računa o panarapskoj agitaciji, a na našu štetu. Ako se pitamo, odakle sve to nakon velikih i svečanih obećanja vlade jedne države, čije je glavno obilježje kontinuitet i držanje obaveza, odgovor se sam sobom nadaje. Svaka vlada, a naročito izfrazito parlamentarna vlada kao što je britanska, vodi

računa o silama koje se ispoljuju i dolaze do izražaja u takozvanom javnom mišljenju. Politika jedva može da bude prosljeđivanje izvjesnih čistih načela u ravnoj liniji. Ona je rezultanta omjera zbiljskih sila u društvu i u međunarodnim sklopovima, koji se između se takmače. Mi ne možemo da se žalimo na druge, ako ne držimo punu mjeru u izvršivanju obećanja i obaveza prema nama. Ako je politika takmačenja raznih sila, koje se kadšto sukobljuju, onda je naša stvar, da učinimo sve kako bismo iz Jewish Agency-a, kao političkog instrumenta obnove Palestine, učinili takav financijski i socijalno-moralni instrument, čija će snaga moći uspješno da dodje do izražaja, te će to više političku vagu prevagnuti u našu korist.

Ovo općenito o Jewish Agency, da se razumije važnost i zamašnost pitanja i diskutira što se pokreću oko nje.

Činjenica jest, da cionistička organizacija sama o sebi nije bila u stanju obezbijediti požrtvovnošću svojih pristalica onakav korak izgradnje narodne domaje u Palestini, koji bi, osim etskoga, ulijevao i da tako kažem respekt pred kvalitetom našega djela. Jedva mogosmo nasmoći budžet, koji bi obezbjeđivao najpreče potrebe jišuba; mi smo ga čak morali reducirati, pa da nije bilo Weizmannove kampanje u Americi, situacija bi bila mogla da postane kritična. Kraj toga mi imamo u zemlji tek oko 100.000 dunuma narodnoga tla; kraj toga imigracija zaostaje za Ruppinovom godišnjom brojkom, koja se u ono vrijeme ne samo optimistima poput Trietscha i Soskina nego i svima nama u tadašnjem golemom poletu činila preopreznom; kraj toga učitelji više mjeseci nisu dobivali plate; kraj toga je od onog srazmjerno malog broja haluca u Palestini jedan prilično velik dio perijodično bio neuposlen, ili uposlen u radovima od nužde (Notstandsarbeiten), umjesto u svome radu pionirstva, uz vrlo niske nadnice. Istina, od glada nije nitko umirao; ali ni herojstvo nije neistrošivi grauit i niko nema prava tražiti da se trajno

razvija obnovni rad anormalnim naprezanjem, neekonomskim iskorišćivanjem sila koje vodi, prije ili kasnije, do klonulosti i resignacije. Uz to je pitanje što brže gradnje, što ubrzanije brojčano jačanje židovskog ljudskog elementa u Palestini, pitanje od eminentno političke važnosti. Nije svejedno, hoće li tek za 100 ili već za 25 godina biti većina u Palestini. Stvar većine židovskog pučanstva u Palestini činit će, da će i Mandatar i arapska okolina morati da dade Balfourovoj deklaraciji onaj smisao, koji ćemo mi sami da mu opredjelimo činjenicama ubrzanoga useljavanja i ubrzane obnove zapuštene zemlje: fakta vidnoga broja židovskoga naselja i vidnih tvorbi civilizacije i kulture.

Imamo li sve to u vidu, onda ćemo temeljitije i stvarnije, a ne tek doktrinarnim krilaticama moći da pristupimo kritici debata o proširenju Jewish Agency-a.

Kolonija jugoslavenskih Židova u Palestini.

Nakon pripremnih radova od preko dvije godine stvoreni su napokon, u oči Roš-hašane 5684, peduvjeti za naseljavanje jugoslavenskih halucim u Palestini. Ako će naše židovstvo znati da iskoristi ove peduvjete moglo bi naseljavanje početi na Roš-hašanu 5685.

Peduvjeti, što ih trebalo stvoriti, bili su dvoji: prvo, da se nadje zemlja za naseljavanje, i drugo da se namakne novac za samu kolonizaciju.

Nakon mnogih planova, koji se nijesu dali ostvariti, uspjelo je na Saveznom Vijeću u Novom Sadu, usljed inicijativnoga nastupa g. dra. Grossmanna iz Vilova, da se pristupi sakupljanju većih doprinosa (po 5000 i 1000 dinara) za »jugoslavensku koloniju u Palestini«. Ovaj novac treba da služi za podizanje zgrada, za nabavu živoga i mrtvoga inventara i t. d. u budućoj koloniji naših halucim. Koliko se da naslućivati, odziv našega židovstva za ovu svrhu je dosta lijep, premda još nije niti zapravo

Gurević je najjači u litografiji. U bojama je već nešto usiljen. Slab je u crtežima, i ako pun ideja. Talentom ga očito označuje litografija. U njoj mu je instinkt, ne u peru. Žive su mu boje u nature morte. Ugodno nas se doimaju kontrastni tonovi toplih i hladnih boja. — Medju ostalim nam upadaju u oči: drvo rez male ženske glavice u crvenoj boji i litografija na kamenu »S Dolca«. Rado bismo vidjeli Gurevića na slijedećoj izložbi, s pažnjom posvećenom grafici.

S lanjske su nam izložbe u Zagrebu poznati radovi Danilusa. Što su u boljoj opremi i nehotice pridonosi njihovoj kvaliteti. Napredak se opaža u onj nekoliko novih stvari, pogotovo kuća (u ulju), gdje se vidi bogatstvo boja. Ali Danilusu fali zrak. Za perspektivu i crtež slabo mari i kroz to pati mnogo stvar, koja se odlikuje radosnim bojama. Preporučamo mu svakako veću disciplinovanost u crtežu, jer bez toga se mladi umjetnik ne će moći da razvija. O akvarelima je bilo već lani govora, ističemo dobar akvarel — pejzaž. U retl-crtežima se očituje modernizam shvaćanja. Očekujemo

od Danilusa i portreje, kojih nije bilo ni na lanjskoj ni na ovogodišnjoj izložbi.

Kod mladih se umjetnika često zapaža manjak autokritike. Tako kod Salamona Pape. Kod pejzaža fali prostor. (On u opće naginje više portreju nego pejzažu.) Najbolji mu je mali guslač I veoma žalimo, što način, što ga je ovdje imao, nije primijenjen i drugim radovima. Tako nas »Adam i Eva« ne može nikako da zadovolji. Poželjno je, da Papo u svom daljnjem razvitku podje onim putem, što ga je udario u »guslaču«, za koji držimo, da mu je posljednji rad pred izložbu. — Psihološki pozitivni momenat vidimo u autoportreju i portreju S. i u jevrejskoj studiji. Ali i tu je crtež u mnogome detalju površan. Još jedno: tonovi živih bića (boje lica) ne mogu biti isti s tonovima pozadine. Mnogo truda, mnogo savjesnoga rada: da se nastavi linija »guslača«!

Oskar Neuman traži izražaj. Tehnika mu je još nepoznata, što i nije čudo bez škole. Nastavi li čistim slikarskim radom, mogao bi još da nas iznenadi.

Podvinec i Levi dva su izlagača

diletanta s marljivim kopijama. Ali temelj je naučiti crtati. Risati po prirodi, ne kopirati!

Završno možemo da kažemo, da je ova izložba od svih dosadašnjih najbolja. I kvantitativno i kvalitativno. Nekadanj se zamisao »revije« ispunja. Od godine do godine vidimo razvitak. Novi pridolaze, omladina ih upoznaje, a s njom i čitava jevrejska javnost. A što možda i najviše znači: mnogi omladinac dobiva baš u tim našim izložbama poticaj, onaj specifički poticaj, kojega drugdje nema.

Sam aranžman izložbe je bio vrlo dobar. Svaka je stvar s mnogo ljubavi za svijetlo i položaj došla do izražaja. Možda je šteta, što prostorije nisu bile bliže sredini grada, tad se valjda ne bi bio zbio takav totalni materijalni neuspjeh, te od izloženih radova nije gotovo ništa prodano. No usprkos tih neuspjeha mladi umjetnici sami drže, da ih to ne može smutiti u njihovim daljnjim nastojanjima, a mi ćemo nastaviti s izložbama na sletu i poradi odgojne i poradi moralne vrijednosti, koju sadržaju. . . . r.

počela agitacija. Ako se bude odredjena svota od 3.000 funti namaknula u odredjeno vrijeme, mogli bi naši halucim do godinu dana početi s gradnjom svoje naseobine.

Uspjelo je međjutim, za vrijeme kongresa u Karlovim Varima, da njima osiguramo i zemljište u Erec Jisraelu, koje bi moglo preći u njihove ruke baš na Roš-hašanu 5685. U Karlovim je Varima naime uspjelo utanačenje između vrhovne uprave Ž.N.F.-a (K.K.L.) i izaslanstva S. C. J., koje glasi doslovno:

Savezu Cijonista Jugoslavije, na ruke g. dr. Lichta i dr. Steina.

sada u Karlovim Varima.

Cijenjeni sumišljenici!

1. K. K. L. daje S. C. J. opciju na jednu hiljadu dunama zemljišta sa uvedenom vodom, što ga posjeduje K.K.L. u Tel-Adasu, odnosno zemljišta, te vrijednosti, za naseljenje 10 obitelji kao temelj za koloniju Židova iz Jugoslavije. Zemlja će biti odabrana od centralne uprave K. K. L. u sporazumu sa S. C. J., odnosno u sporazumu s kolonistima, koje treba tamo naseliti. Svakako ima zemlja, u interesu samih kolonista, da leži u blizini drugih kolonija.

2. S. C. J. ima da namakne za ovo zemljište iznos od 4.500 egip. funti, računajući za zemlju 4 eg. funti i za uvođenje vode 1/2 egip funte, zajedno dakle 4 1/2 eg. funte po dunamu.

S. C. J. obvezuje se, da će ovu svotu sakupiti u godinama 5684, 5685, 5686, i to 5684 god. svotu od 1.500, 5685 g. 2.000 eg. funti, a 5686 ostatak, odnosno punih 2.000 eg. funti, te će se eventualni višak upotrebiti za izgradnju kolonije.

3. Čim bude namaknuto prvih 1.500 eg. funti, biti će naseljeni na zemljištu K.K.L. oni kolonisti, što će ih preporučiti S. C. J. u koliko budu pronadjeni sposobnima po palestinskim instancama, koji o tome općenito odlučuju, i u koliko bude završena akcija za namaknuće od 3.000 eg. funti, kojom svotom treba omogućiti kolonistima samo naseljivanje.

4. Za namaknuće ugovorene svote od 4.500, odnosno 5.500 eg. funti mogu se upotrebiti sva sabrana sredstva K. K. L., izuzev darivanje maslina. Potonje će služiti za pošumljivanje, i to u koliko bude moguće unutar jugoslavenske kolonije.

5. Hanhala će ovaj dogovor što prije saopćiti direktoriju na formalnu potvrdu, te Vas molimo, da nam dostavite pristanak S. C. J.

S odličnim štovanjem i cijonskim pozdravom

Karlovy Vary, 15. aug. 1923.

Za Hanhalu glavnoga ureda K. K. L. I. Ettinger v. r. Dr. A. Granovsky v. r. Dr. Zweig v. r.

*

*

Držim da je ovom opcijom, koju je Radni Odbor S. C. J. već odobrio, postalo pitanje aktuelno, jer su sada, barem sa formalnoga gledišta, osigurani svi preduvjeti. Treba ih samo pretvoriti u zbilju — to znači: treba sakupiti potreban novac. O tome treba progovoriti nekoliko riječi.

Koliko znam, započeta je već akcija za sakupljanje prinosa za jugoslavensku koloniju, o toj je akciji u ovom listu već pisano i bili su već izkazani prvi prinosi. Tim prinosima treba sakupiti onu svotu od 3.000 funti za samu kolonizaciju.

Zemljište pak, na kojem bi se kolonija podigla, stavlja na raspoloženje K. K. L., i to svakome kolonistu, za kojega se predmjeva, da će vremenom postati glava obitelji, po sto dunama. Ova zemlja ne prelazi dakako u posjed koloniste, nego mu bude — prema principu K. K. L. — predana u nasljedni zakup. Za što treba onda, pitati će mnogi, još sakupljati novac za zemljište?

Odgovor je jednostavan. Novac, što ga uprava K. K. L. traži u ime zemljišta, nije nikako zamišljen kao kupovna za zemljište. K. K. L. traži samo obavezu s naše strane, da namaknemo u okviru dosadašnjeg sakupljanja za Ž. N. F. minimalne svote, koje bi služile za intenziviranje njegovih zadaća u Erec Jisraelu. I te svote ne nadmašuje nikako naše sile. Ako uočimo da je kod nas za Ž. N. F. namaknuto od oktobra 1922. do septembra 1923., dakle u 5683. godini, okruglo 600.000 Dinara, što odgovara svoti od 1.200 eg. funti, to ćemo u slijedećoj godini 5684. vjerojatno bez velikih naprezanja moći da sakupimo 300 funti više, naime 1.500 funti, što ih uprava K. K. L. traži kao prvi obrok prema gore priopćenom pismu. Morati ćemo samo sada, u pretstojećoj godini, da nastavimo s dosadašnjim radom za Ž. N. F. i da ga intenziviramo prema prošloj godini za toliko, za koliko nam je uspjelo pojačati ga u prošloj godini prema pretprošloj. Svako tko pozna historijat Ž. N. F. a — znade i to, da mu doprinosi od godine do godine rastu. Zar bi moglo doći do zastoja u tome sada, gdje možemo time stvoriti nešto, o čemu već preko dvije godine raspravljamo.

Povećanje doprinosa za Ž. N. F. u daljnjoj godini 5685., kako to predstavlja gornji dopis, uspjeti će još lakše, ako pomislimo, da će do onda biti već svršena vanredna akcija za namaknuće ovih 3.000 funti za svrhu investicija.

Vidimo dakle, da se zbilja svi preduvjeti za novu koloniju stvoreni, samo je sada na nama, Židovima Jugoslavije, da ih — sakupljenjem novca prevedemo iz formalne koncepcije u život.

* * *

Hotice sam tako opširno komentirao inače posve jasan dopis K. K. L. - Mnogi naime pitaju, kako se može opravdati namaknuće tolikih svota za kolonizaciju od samo deset halucim. Prigovaraju, da bi se ovim svotama dalo stvoriti kod nas ovdje ili drugdje u svijetu egzistencija za znatno veći broj ljudi, da je dakle cijelo poduzeće neekonomsko.

Hoću na to da odgovorim. Prvo nije zamišljena ova kolonizacija kao kolonizacija od deset pojedinih halucim nego kao kolonizacija od deset obitelji. Time se čisto računaska strana već znatno mjenja, premda moram priznati, da time još uvijek nije ekonomski princip spašen.

Ali koligod sam i ja pristaša one struje, koja traži za Palestinu gdje god je to moguće primjenjivanje ekonomskih principa, što vrijede za cio svijet, ipak pitam, da li se ova skroz da su čisto ekonomskoga gledišta prosudjivati? Ako bi tome tako bilo, ne bi danas imali još ni jedne kolonije u Palestini, ne bi uopće imali cijonističkoga pokreta. Mislim, da takove prigovore ne bi smjeli stavlјati cijoniste, kad su već i neocijonistički krugovi Židova i nežidova došli do spoznaje, kako je zasebno cijelo pitanje nacionalne židovske kolonizacije. Zar halucim, koji žrtvuju mnogo više od novca, koji žrtvuju sav svoj život, zar to čine oni za ekonomski prosperitet ili to čine kao pijoniri jedne velike ideje, koja hoće da riješi cijelo židovsko pitanje? Ovo u tančino razbistriti značilo bi, diskutovati sve teoretske i faktučne temelje našega pokreta. I to mislim nije potrebno pred ljudima, kojima se obraćamo, da omogućе izgradnju jedne kolonije u Palestini.

Samo bih htio u vezi s time još spomenuti, da baš halucim što su iz Jugoslavije pošli u Palestinu, nijesu išli pod kakovim pritiskom socijalnih neprilika. I oni su mogli, poput nas, naći ovdje svoj ekonomski prosperitet, gdje nije nitko od njih tražio žrtava. Ali su oni pošli u neizvjesnu budućnost, napuštajući udoban život sa izgledom ekonomskoga prosperiteta, jer su se držali pozvanima da za nas saradjuju u izgradnji Erec Jisraela.

*

Još na jedan prigovor treba reagirati. Mnogi vele, da je neopravdan partikulizam, ako pristupamo jednoj kolonizaciji svih Židova iz Jugoslavije. Neću ovaj prigovor odbiti s konstatacijom, da i drugi zemaljski savezi — i već dugo pred našim — jednako postupaju, tako naročito Savezi Cijonista u Njemačkoj i Čehoslovačkoj, a u samim Karlovim Varima su malne svi zemaljski savezi i sve federacije raspravljati s upravom K. K. L. u istom pravcu. Ova konstatacija još ne bi bila opravdanje. Ona bi mogla samo značiti, da sva organizacija radi po krivim principima.

U istinu se radi o tome, da nijedan savez, da nijedna federacija ne kani ovim načinom kolonizacije da stvara neki partikularizam; ali svaki zemaljski savez ima opravdan osjećaj — a njemački i čehoslovački već i iskustvo — da je ovaj put najsigurniji ka stvaranju novih stanica za mladi palestinski jišuv. Svaki pojedinac radije i lakše daje za kolonizaciju, koja mu ne izgleda posve apstraktno, nego gdje ima mogućnosti jedne lične veze i time jasan osjećaj, da vidi, kuda novac ide. I sve te »lands-mannschaftlich« kolonije, koje su počele da niču u Palestini ne žive za sebe odjeljene od drugih kineskim židom, nego su međusobno vezane jedinice u nizu našega nacionalnoga vaskresenja.

*

Svaka ovakova jedinica, ma čijim novcem i ma kojim halucima bila stvorena, je jedan stup više, na kojem se izgrađuje palestinski jišuv, svaka ovakova kolonija znači novu stanicu u jedinstvenom tijelu palestinskoga jišuva.

Stvoreni su preduvjeti. To će biti najljepša poslanica našim halucima za Rošhašana 5684. Na nama, ovdje, je da ti preduvjeti ne ostaju formalnom koncepcijom, nego da postaju zbilja: da na Rošhašana 5685. ne treba našim halucim više naših obećanja, nego da mogu preuzeti zemljište, na kojem će si stvoriti svoje domove — sebi i nama na sreću.

U Zagrebu, 28. elula 5683.

—o—n.

Iz židovskog i cionističkog svijeta.

Konstituenta novoga Akcionoga Komiteja. Na koncu 13. cionističkoga kongresa održana je sjednica novoga Akcionoga Komiteja, kojoj su prisustvovali osim 34 člana A. K-a i članovi Egzekutive. Nakon otvorenja sjednice po Louis Lipskome, kao članu Egzekutive, prešlo se na izbor prezidija. Izabrani su: nad-rabin prof. dr. Chajes (Wien) predsjednikom, rabi Meir Berlin (Newyork), inžinir Robert Stricker (Wien) i dr. A. Katznelson (Hitahdut), kao članovi predsjedništva. Što se tiče prezidija Keren Hajesoda, primljena je na znanje odluka Egzekutive, da se članovi Financijalnoga i Gospodarskoga Savjeta: Najdić, Feiwel, dr. G. Halpern, Kaplanski i dr. Barth ponovno biraju. U direktorij Keren Kajemeta izabrana su gospoda van Vriesland, Hermann Struck i Izrael Matz. Ispražnjena mjesta žid. kolonijalne banke popunit će se na drugoj sjednici A. C-a.

Pismo Rupina Samuela Untermeyru o stanju u Palestini. Iz privatnoga pisma dra. Rupina gospodinu Samuelu Untermeyru, začasnom predsjedniku Keren Hajesoda u Americi, vadimo ova mjesta:

»Imao sam namjeru, da Vam odmah iza mog povratka u Palestinu pišem nekoliko redaka, te Vam izrekнем hvalu za aktivni interes, što ste ga pokazali za planove, koje sam Vam za moga američkog boravka prikazao. Odgodio sam to, jer sam mislio, da je bolje, ako najprije pohodim naša nova naselja u zemlji, kako bih stvorio čvrst sud o onome što smo u prošloj godini u Palestini stvorili, prije nego li Vas izvijestim...

Bió sam sada gotovo u svakom znatnom mjestu u Palestini i veselim se, da Vam mogu javiti, te sam našao znatne napredke. U Tiberiasu, Hajji i Jerusolima nastala su mnoga nova židovska predgrađa, koja imaju mogućnost da postanu veliki gradovi. Još su znatniji napreci u našim gospodarskim naseljima. Unatoč velikih financijalnih poteškoća, pod kojim moraju halucin u našim novim naseljima raditi, našao sam svagdje krasan duh i čvrstu volju da se nadvlada svaka zapreka i stvore zdrava gospodarska naselja. I ako su ljudi kratko prije moga dolaska bili u pravome smislu riječi bez najpotrebnijih životnih namirnica, nigdje nijesam čuo jednu gorku riječ. Više no ikada bio sam nakon ovoga pohoda uvjeren, da ne će uzalud biti trud i muka ovih halucim, i da će unatoč zapreka biti okrunjeni uspjehom.

S osobitim veseljem Vam javljam, da je naš položaj vrlo olakšan doznakama londonskoga Keren Hajesoda, koja je bila

omogućena sve većim doprinosima iz Amerike. Kroz to smo u stanju, da gotovo sve zaostale plaće učiteljima i činovnicima platimo, i da nastavimo izgradnjom.

U daljnjem dijelu lista zahvaljuje se g. Ruppin g. Untermeyru za njegov rad za Keren Hajesod, pa ga pozivlje da skoro pohodi Palestinu. (Ziko.)

Konferenca sedmogradskih i banatskih cionista (Rumunjska). 27. augusta održana je u Tamišvaru četvrta konferenca cionista iz novih rumunjskih krajeva. Konferencu je otvorio predsjednik židovskoga narodnoga saveza, dr. Teodor Fischer — Cluj, koji u svom govoru daje pregled položaja Židova zastupanih na toj konferenci, i izjavlje da ciljevi židovskoga narodnoga saveza i cionističke organizacije nikako ne stoje u protimbi s ciljevima rumunjske države. Anticionistima, koji su isto što i antisemiti ne može da ništa drugo odgovori, nego da je i Rumunjska član Saveza naroda, koji je odobrio mandat i prenio ga na Veliku Britaniju. A u kulturnom smjeru cionizma isto ne može nitko da nešto prigovori, jer baš cionisti najviše nastoje oko kulturnoga zbliženja Rumunja i Židova. Cionisti žele da im omladina upozna vrednote rumunjskoga duha, pa da ih cijeni, no ne mogu da dopuste, da narastu renegati, koji će dođuše biti židovskoga roda, no u biti će svojoj biti židovstvu strani. Govori zatim o rezultatima trinaestoga kongresa, koji je dođuše bio pun borbe i kontroverza no ipak u slozi svršio. Svaki je Židov odgovoran za izgradnju Palestine, i čast cijeloga židovskoga naroda kod toga stoji na kocki. Nakon govora o antisemitizmu i školstvu, prelazi na ortodoksiju i konstatuje, da je to jedina grupa, koja se dosad protivila savezu.

Nakon toga je oduševljen pozdravni brzojav kralju, prof. Weizmannu, i prijašnjem kološvarkom rabinu Mojsiji Glasneru u Palestinu. Londonska je cionistička organizacija poslala kao zastupnika gospodina Izraela Cohena. Nakon pozdrava različitih korporacija, završena je prva sjednica.

»Times« o novoj palestinskoj Egzekutivi. Kako javlja korespondent »Timesa« iz Jeruzolima, u tamošnjim židovskim krugovima su zadovoljni s promjenama u palestinskoj cionističkoj Egzekutivi, kao posljedicom nove politike Karlsbadskoga kongresa. To se tiče i Usiškina, koji je od 1919. odgovorni upravitelj cionističke egzekutive u Palestini. Drži se, javlja korespondent da će Kolonel Kish, koji je u diplomatiji iskusnan preuzeti vodstvo palestinske cionističke Egzekutive.

Engleska kabinetska komisija ne prima arapsku delegaciju. (J.C.B.) Kako javlja »Daily Erpress« kabinetska je komisija odbila da primi arapsku delegaciju.

Kako smo već javili, Musa je Kazim paša zamolio predsjednika kabinetske komisije, vojvodu od Devonshira, da dade delegaciji što prije mogućnosti objašnjenja pred kabinetskom komisijom. Vojvoda je izjavio, te je pripravan kasnije delegaciju primiti. Delegacija je na to pisala, da bi htjela s vojvodom imati sastanak, no hoće, da je i komisija

primi. Na to je vojvoda od Devonshira odgovorio da je komisija zaključila, da je želja delegacije neprovediva, i prema tome ne može komisija da je primi.

Arapska je delegacija izdala manifest na engleski narod, u kojemu nabraja različite pokuse Engleske, da u Palestini stvore legislativno zastupstvo. Manifest svršava ovim riječima: »Mi, palestinsko-arapska delegacija, protestiramo u ime arapske većine protiv ovih pokušaja i ove politike. Ponovno izričemo našu iskrenu i opravdanu vjeru, da je jedini izlaz iz sadašnje situacije, stvaranje narodne vlade, što će reprezentirati narod Palestine.

Po drugoj vijesti obratila je arapska delegacija ponovno na kabinetsku komisiju za Palestinu, s molbom da sasluša delegaciju.

Progoni cionista u Rusiji. Dopisnik J. C. B. u Rigi, doznaje iz pouzdana vrela, da su ponovno započeli progoni cionista u Rusiji i u Ukrajini. U Kijevu je uapšeno 18 članova tamošnje cionističke socijalističke frakcije. Šestorica su deportirana, a ostali su dijelom zatvoreni, a dijelom pušteni na slobodu. Kod hapšenja cionista postupa se na ovaj način: budući da po sovjetskom pravu ne smije nitko da bude dulje od dva mjeseca držan u istražnom zatvoru, to sovjetske vlasti aktivne cioniste zatvaraju, puštaju na slobodu i ponovno zatvaraju.

110 članova Donje Kuće podupire arapske zahtjeve. (J.C.B.) Zastupnik J.C.B.-a doznaje sa strane arapske egzekutive, da je arapska delegacija javila iz Londona, da je 110 konzervativnih članova engleske Donje Kuće izjavilo, da će podupirati arapske zahtjeve.

Poljski ministar prosvjete ostvaruje via facti numerus clausus. U jednom intervjuu izjavio je ministar prosvjete dopisniku »Gazete Warszawske« razvijajući svoj plan o školstvu, da će naredbenim putem dopustiti numerus clausus, jer taj de facto na svim fakultetima već postoji. Prema tome će njegovo provođenje stajati samo do samih sveučilišta.

Amerikansko židovski kongres. 14. oktobra otvorit će se u Bostonu amerikansko židovski kongres. Za doček Zangwilla, koji će držati svečano slovo izabran je posebni komitej.

Općinski izbori u Slovačkoj. Ortodoksní centralni odbor u Bratislavi pozvao je okružnicom na sve ortodoksne općine, da čitava ortodoksija glasuje s pristasaма sjedinjenih židovskih stranaka pod imenom Židovska stranka.

Nova protužidovska ataka na njemačkom sveučilištu u Pragu. Na predlog narodno-socijalističkih visokoškolaca zaključilo je narodno-socijalističko partijsko vijeće u Egeru: »Glavno partijsko vijeće njemačke narodno-socijalističke radničke partije moli, s obzirom na sve jače požidovčenje praškoga sveučilišta sve njemačko-arijske sveučilišne profesore praškoga sveučilišta, da kod imenovanja profesora, privatnih docenata i podjeljivanja asistentskih mjesta svakako dadu prednost arijskim moliteljima pred židovskim. Njemački si narod ne će dopustiti daljnje požidovčenje jedinoga našega sveučilišta.«

Priprave za židovsku narodnu skupštinu u Litvi. Židovski ministar dr. Rosenbaum, koji se sad vratio iz tujine, sudjelovat će kod okružne konferencije židovskih općina, koja treba da pripremi izbore za židovsku narodnu skupštinu.

Iz Palestine.

Sporazum svih židovskih radničkih stranaka na konferenciji za radnu Palestinu. Nakon 13. cionističkog kongresa zasijedala je konferenca za radnu Palestinu. Konferencu je sazvala palestinska »Histadrut klalit« (sveopća radnička organizacija), a sudjelovale su ove organizacije: Poale Cijon, Hitahdut, Ceire Cijon, Dror, Hehaluc i lijevi Poale Cijon. Konferenca se složila, da se čitav palestinski rad i palestinska sveopća radnička organizacija Histadrut klalit imaju koncentrirati. Sve radničke organizacije treba da stvore zajednički »Odbor za radnu Palestinu«, koji će ujediniti rad radničke banke, radničke kooperative i palestinskoga radničkoga fonda. Palestinska sveopća radnička organizacija je zaključila, da osnuje u Berlinu provizorni sekretarijat.

Stvaranje arapske federacije. (J.C.B.) U mjesecu oktobru održat će u Amanu Husejin, kralj Hedžasa konferenciju sa svoja tri sina Faisulom, kraljem Iraka, emir Abdulom od Transjordanije i emirom Zajidom. Sudjelova će još i princ Lotfala i drugi arapski notabli. Glavni je predmet diskusije stvaranje arapskoga saveza.

Kralj Husein traži neodvisnost Palestine. Pod auspicijama hrišćansko-arapskoga društva, počela je 22. augusta konferencija arapskih zastupnika iz svih krajeva Palestine. Posebni odaslanik kralja Huseina, Zajid Abbas el Malki, koji je baš u Palestinu stigao, izjavio je, da kralj Husein traži nezavisnu Palestinu, koja će pripadati arapskoj federaciji. Prema tome mora da se promijeni englesko-arapski ugovor, inače ga kralj Husein ne će potpisati. Zajid Abbas el Malki je obećao, da će se kralj Husein o odgovoru, koji će doći iz Engleske dogovoriti s palestinskim Arapima. Kralj Husejin drži sve Palestine članovima pan-arapske konferencije.

Osnatak umjerene arapske stranke. Kako saznaje dopisnik J.C.B. u Jerusolimu, namjerava grupa arapskih notabla da osnuje novu demokratsku muslimansko-hrišćansku stranku, (ili liberalnu umjerenu). Nova stranka treba da radi protiv politike pristaša Muse Kazim paše. Postoji mogućnost da će članovi novoosnovane muslimanske arapske stranke, koja hoće da saradjuje s britskom upravom pristupiti novoj partiji. Novine »Saud eš Šaab.« u Betlehemu štampale su prije nekoliko dana interwiev s Emir Abdulom, u kojemu taj izjavljuje da bi bilo bolje za palestinske Arape da osnutkom reprezentativnoga upravnoga organa domaćega stanovišta dodje do sporazuma s britskom vladom.

Arapski napadaj u Palestini. U Jeruzelskoj dolini, u blizini Beisana razvila se između Arapa i Židova žestoka borba. Deset je Židova ranjeno, 5 od njih vrlo teško.

Nikako ne bi smjela da postoji sumnja, da se ovdje radi o političkom sukobu. Nijedno mjesto ne dolazi za to manje u obzir, nego taj jugoistočni ugao Nurisa. Kraj oko Beisana u blizini jordanske doline glavni je ulaz razbojničkih Beduina, koji je od veće česti dolaze iz Transjordanije. Vjerojatno je, da se kod toga događaja radi samo o razbojničkom napadaju, i to na grupu Hečiba u jugoistočnom dijelu Nurisa. Po jednoj kasnijoj vijesti iz Jeruzolima, radi se o ataki arapskih pastira na neku židovsku djevojku iz Tel Josefa. Između Arapa i haluca, što su dotrčali u pomoć djevojci, došlo je do tučnjave, u kojoj je 10 Židova ranjeno. Nekoliko je Arapa, koji su kod sebe nosili oružje, uapšeno.

Imigracija u Palestinu. Od juna 1922. do marta 1923. ušlo je svega 7943 Židova u Palestinu. Od toga je 2738 neoženjenih, 1421 oženjenih i 3784 nesamostalnih. Od toga potječe iz Poljske 2155, iz Rusije 2000, iz Ukrajine 651, a ostatak iz Litve, Turske, Maroka, Rumunjske i drugih zemalja iz centralne i južne Evrope. Iz Amerike ih je 194. Palestinska je cionistička Egzekutiva uredila vrlo dobro organiziranu službu kod primanja novo prispijelih imigranata. Ima dva velika tabora, jedan u Jafi, koja je glavna luka, a drugi u Hajfi. Imigrante se sprema u tim taborima, da ne nadju zarade. Osobito se pazi na zdravstvene prilike imigranata i tabora.

Ova tabela prikazuje broj imigranata po mjesecima.

	Neoženjenih	Oženjenih	Nesamostalnih	Svega
Juni 1922.	179	89	262	530
Juli	133	82	238	453
August	183	131	216	530
Septembar	159	117	415	691
Oktobar	173	132	416	721
Novembar	343	214	591	1148
Decembar	278	149	382	809
Januar 1923.	436	170	416	1022
Februar	389	145	354	888
Mart	465	192	494	1151
Svega	2738	1421	3784	7943

Izveštaj palestinskoga agrikulturnoga departmana. Agrikulturni departman palestinske vlade izdao je prije kratkoga vremena izvještaj o stanju gospodarstva u Palestini. Izvještaj sadržaje medju ostalim projekt sir Wilkova o natapanju jordanske doline i referate o stanju različitih gospodarskih grana, o šumama i mineralima Palestine. Još ima opširne popise gospodarskih prilika o stočarstvu, žitarstvu, meteorologiji i slično. (Ziko.)

Legat za židovske institucije u Palestini. Židovski bankar Valero, koji je prije nekoga vremena umro u Jeruzolimu, ostavio je legat od 15.000 funti za židovske institucije u Palestini.

Import i eksport Jafe u junu 1923. Čitav import Jafe u mjesecu junu iznosio je 7934 tona u vrijednosti od 153.163 funti, za 857 tona više, a za 18.121 funti manje nego u maju. Prema junu 1922. pao je import za 964 tona. 1457 tona za 34.151 funti potječe iz Egipta, 512 tona za 14.077 funti potječe iz Sirije.

Cjelokupni je eksport iznosio 919 tona u vrijednosti od 25.525 funti, za 2553 tona i 19.897 funti manje nego u prošlom mjesecu. Prema junu 1922. pao je eksport za 196 tona.

Sirija traži židovske činovnike. Kako javlja I. C. B. dobio je palestinski nadrabinat pismo francuske administracije u Siriji, u kome moli, da joj se preporuča 30 Židova, koji bi bili vrsni, da preuzmu oficijelna mjesta u različnim departementima Sirije.

Rabin Hajim Černovic putuje u Palestinu. Poznati talmudista rabin Černovic (Rav cair), koji već nekoliko godina živi u Berlinu, došao je u Ameriku, da drži predavanja o talmudskom pravu na Jewish Institute of Religion. Nakon svršetka tih predavanja putuje rabin Černovic u Palestinu, da na sveučilištu u Jerusolimu drži predavanja o talmudu. (Z.)

Ponovno izlaženje Hašiloaha. Kako javlja Doar Hajom, kani američko udruženje za proširenje židovske znanosti od oktobra dalje pod uredništvom dr. Klausnera izdavati u Jeruzolimu »Hašiloah«.

Iz Jugoslavije

Iz sjednice Radnoga Odbora. Radni se Odbor na svojoj sjednici od 5. o. mj. nakon riješenja administrativnih agenada bavio pitanjem osnutka jugoslavenske halucke farme i rezultatom dosadašnje akcije te je sa zadovoljstvom primio do znanja izvještaj mjesne cionističke organizacije u Daruvaru. Iza toga raspravljalo se u vezi s dolaskom g. dra. Adolfa Friedemanna provedenje akcije za Keren Hajesod te je zaključeno, da će g. dr. Friedemann posjetiti u prvom redu Vojvodinu, a bude li se mogao i dulje zadržati od mjesec dana i neka mjesta Slavonije. U svrhu provedenja ove akcije obratit će se Radni Odbor nekim našim odličnim sumišljenicima s molbom, da prate g. dra. Friedemanna na njegovom putu. Konačno se ustanovio u sporazumu s upraviteljem novoosnovane halucke stanice u Zagrebu, g. drom. Rosenbergom, djelokrug ove institucije.

Svečana služba božja održala se u sinagogi zagrebačke bogoštovne općine u petak, dne 7. o. mj.: povodom rođenja prestolonasljednika. Hram bio je dupkom pun brojnih zastupstva civilnih i vojnih oblasti te općinstva. Služba započela je s »Hallelujom« vrlo uspjelom kompozicijom kantora Weismana. Prijatelji sinagoge glazbe sigurno su s užitkom slušali ovaj psalam, koji nam je pokazao veliku nadarenost komponizatora, jer je baš na temelju te radnje osposobljen za učitelja glazbe na ovdašnjoj muzičkoj akademiji. Iza toga pjevao je g. nadkantorendi u pratnji zbora »Adonaj beozho«, a zatim je g. nadrabindr. Hozea Jacobi izrekao vrlo lijepu prigodnu molitvu za Kralja, koja je na sve ostavila dubok dojam. Vrlo lijepo otpjevao je zatim nadkantorendi u pratnji kora psalam: »Ledavid mizmor«, u kojem solo partije g. nadkantora učiniše lijep efekat. Konačno govorio je o značenju ove proslave g. rabin dr. Gavro Schwarz. Pjevanjem himne završena je služba božja.

Predavanje o kongresu u Zagrebu. U subotu, dne 1. o. mj. održao je dr. Licht predavanje o kongresu u dvorani židovske bogoštovne općine. U govoru, koji je trajao preko dva sata razlagao je referent sve probleme, kojima se kongres bavio, a naročito je raspredao pitanje Jewish

Agency-a, o kojem se toliko debatiralo i sastav Egzekutive kao i neka organizatorna pitanja: o šekelu i Keren Hajesodu. Vanredno plastično prikazao je vodeće ličnosti cijonističke organizacije naročito Weizmanna, Sokolova, Usiškina i vodju demokratske frakcije Jichaka Grünbau- ma. Konačno je referirao o pregovorima, što ih je vodio u zajednici s drom Steinom s predstavnicima Keren Kajemeta u Karlovim Varyma. Opcija, koju je dobio Sa- vez Cijonista Jugoslavije, vrlo povoljno rješava pitanje osnutka naše halučke far- me, pa se govornik nada, da će jugosla- vensko židovstvo namaknuti potrebna sredstva. Razlaganja dra Lichta primljena su velikim odobravanjem.

Osiyek. 1. o. mj. proslavljena je na sve- čani način 25-godišnjica službovanja na- šega sumišljenika g. Arona Kišickoga kao kantora u bogoštovnoj općini. U hra- mu održala se svečana služba Božja u pris- stvu mnogobrojnih prijatelja i štovatelja svečara. Nadrabin dr. Un gar držao je tom prigodom lijep govor. Poslije službe Božje pozdravio je svečara u dvorani bo- goštovne općine predsjednik dr. Hugo Spitzer. U svom govoru naglasio je re- van mar i požrtvovnost g. Kišickoga i predao mu u ime općine i svih jevrejskih korporacija prigodni dar. G. Kišicki za- hvalio se duboko ganut u jevrejskom je- ziku na iskazanoj mu časti. U ime jevrej- ske omladine, za koju je svečar tako za- služan, govorio je Lav. Schein u jevrej- skom jeziku, što je na prisutne učinilo du- boki dojam. Bilo je to donekle nagrada jednome našem marnom radniku.

Židovi sefardi, koji imaju neke želje glede mjesta za blađane u hramu, Palm- tićeva ulica 16 (kao lane), neka se izvole radi dodjelenja prijaviti kod tt. Julio Sin- ger, trgovina pokućstva, Ilica 52.

Šport i gimnastika.

Roditeljima. Židovsko gombalačko i športsko društvo »Makabi« nastavilo je po svršetku praznika svoj rad.

Kao i svake, tako i ove godine posvetit će vodstvo — prednjački zbor — najveću pažnju izobrazbi mladeži, svojega pomlatka i naraštaja. No ove će godine, prema preduzetim planovima, biti u toliko pro- mjena, što će se pomnogostručiti pažnja i mar oko kategorija, u kojima je budu- ćnost Makabija.

Vodstvo je kategorija predano učitelju »Makabija« g. prof. Jankoviću i Sa-

mojlu Deutschu te gospojici Štefi Krausz. I prema osnovama, preduzeti- ma po vodstvu, ovogodišnji će se rad kre- tati u granicama, kojima će se moći po- stignuti davni naš ideal: sklad duše i tijela.

Uz strogo higijenski, samo zdravlju i razvitku tijela korisni, odgoj gimnastički, koji će pomlatku i naraštaju dati profesor Janković, jedan od prvih stručnjaka na gimnastičkom polju, specijalno u odgoju naraštaja, ići će uporedo židovski odgoj, odgoj duše, koji će po prvi puta, otkako se u nas goji gimnastika, pokušati da pro- vodi drugi dio vodstva.

No jasno je, da za takav rad treba po- vjerenja roditelja, koje će se odraziti u tome, da se što više djece upiše i marljivo polazi vježbe.

Umoliti roditelje, članove i nečlanove našega društva, da šalju svu svoju djecu (pučkih i srednjih škola) na vježbu s pot- punim uvjerenjem u uspjeh, svrha je ovih redaka.

A prednjački zbor nimalo ne sumnja u volju roditelja zagrebačke djece, da im se djeca razviju u zdrave, čile, karakterne Židove i zato se nada, da će se roditelji ovome pozivu brojno odazvati.

Prednjački zbor židovskog gombalačkog i športskog društva »Makabi«.

RASPORED VJEŽBANJA U ZAGRE- BAČKOM »MAKABIJU«.

Zaključkom sjednice prednjačkoga zbora od 2. IX. o. g., raspored je vjež- banja ovaj:

Muški pomladak (djeca pučkih škola): srijedom i subotom od 5—6.

Kategoriju vodi prof. Janković i Samojo Deutsch.

Ženski pomladak: utorak i če- tvrtak od 1/25—1/26: vodstvo prof. Jan- ković i Štefa Krausz.

Muški naraštaj (srednješkolci):

ponedjeljak, srijedu i subotu od 7—8; vo- di prof. Janković.

Ženski naraštaj (srednješkolke): utorak i četvrtak od 6—7; vodi prof. Janković.

Muško članstvo: ponedjeljak, srijedu i petak od pol 9 do pol 10; vodi Hinko Friedmann.

Žensko članstvo: utorak i če- tvrtak od 7—8; vodstvo Hinko Graf.

Za vrijeme vježbanja mogu se upisati novi članovi.

Prednjački zbor.

I. BUKOVE CJEPANICE

kao i sve ostale vrsti gorivog drva na vagone, hvatove, te rezana i cijepa- nana, dobijete najpovoljnije kod
ŠANDORA WEILLERA,
TRNJANSKA CESTA 40 - TELEFON 24-69.

„MACHER“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.
Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, ve- liki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, vele- posjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno proto- koliranu tvrtku „MACHER“

Taheia

Internacionalno transportno poduzeće
Jelačićev 23 ZAGREB Telefon 16-12

Carinsko - posrednička
poslovnica uskladištenja

ZA 20%, JEFTINIJE
STALNA IZLOŽBA
LUSTERA

Novo prispjelih, najmoder- nijih za salone, jedaće i spavaće sobe te urede.

Električne lampe za noćne ormariće, električne žarulje, gladčala, kuhala. Gold- baterije i žepne lampe kod:

ŠVARC I DRUG ZAGREB

Preradovićeva ulica broj 1.
Molimo za posjet bez obveze na kupnju.

Prava
„ERENYI“-DIANA
francuska vinovica - najbolji kućni lijek
za njegu kose, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male	boce Din.	6
srednje	„	16
„	„	32

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju
JUGOPHARMACIJA D. D.
(Diana-odio)
Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

Zaštitni znak
Prodavaoci dobivaju znatan popust. - Čuvajte se bezvrijednih patvoa.rin

Berlinske marame

iz svjetsko glasovitih francuskih
tvornica (Roubais) uz ostalu

manufakturnu robu

nudja uz tvorničke cijene

Slavko Hirschl

Zagreb

Ilica broj 47   Telefon 7-76

Metalokemika d. d.

za kemičke i rudarske proizvode

Zagreb

Strossmayerova ulica br. 6
Brzjavni: Metalokemika

Beograd

Kralja Petra ulica br. 62
Telefon interurb. 16-11

KOVINSKE i željezne polufabrikate
KOVINE i sve kovinske legure
KEMIKALIJE, osobito

modra galica

KNJIŽEVNI PRILOG.

Od Jafe do Jerusolima.

Neki me Arapin uhvati za šiju i baci s ladje. Pao sam u malen čamac, koji se dizao i spuštao na mutnim i šumnim valovima. Obala je palestinska najburnija u Sredozemnom moru. Već u noći kad smo došli do obale, uz Karmel ogrnut noćnim oblacima, nijesmo mogli da prepoznamo Sredozemno more, koje je inače tako mirno i ravnodušno. Postalo je bučno i burno i bacalo naš brod sad na ogromne vodene bregove, sad u duboke ponore. »Nije mi čudo sinko,« veli stara žena, što, sjedi do mene na palubi, »da je more ovdje tako burno. Sve židovske suze i molitve teku ovamo.«

I divlja je bila vožnja čamcem. Časomice je potonuo u dubine, kao da će ga valovi pokopati. Časomice je pojućo gore, na najviši vršak vala. No mi nijesmo ništa osjećali, ništa vidjeli, samo buljili na obalu. Vidjeli smo bijele glinene krovove Jafe, kako se kupaju u zrakama sunca i bijelu vapnenu obalu Svete Zemlje, gdje se daleko prostire u suncu.

Jedan nas val baci medju ogromne klisure, što strše uz more na ulazu u jafansku luku.

»Gledajte, gledajte« veli stara žena, koja sjedi kraj mene u čamcu. »To je kamenje, što ga je kralj Salamun ovdje dao, u more otkotrljati. Ispunjavao je on svojoj ženi, faraunovoj kćeri, sve želje, pa je ovdje sagradio staklenu palaču.«

Neznam odakle stara to znade. Još nikad nije bila u zemlji Izraelovoj. A ipak veli, da sve zna, još iz starih prastarih vremena.

A ja joj vjerujem.

*

Moj je prijatelj htio, da preko dana ostanem u Jafi. No nijesam se dao nagovoriti. Na svaki sam način još istoga dana htio vidjeti Jeruzolim. Prvim sam vozom — kako to samo čudno zvuči! — otputovao u Jeruzolim.

Prazno i pusto na obadvije strane puta. Nijedna kuća, nijedno drvo. Kao vapno bijela se prostire zemlja, kako ju je Bog stvorio, kao da je još nikada nije dodirнула čovječja ruka, kao da samo čeka na onoga, što dolazi iz daleka. Katkada je, kao da su polja zaspala, kao da su čarolijom pretvorena u tvrđi kamen i sad čekaju na Mesiju, što će da ih probudi iz njihovoga tajanstvenoga sna. Samo gdjegdje po koja paoma, koja sama i osamljena strši tamnim svojim granama u nebo, potomak stare plemeni-te porodice, spomenik prošlih vremena, kojima priča: kako su tu jedamput bila masna polja, kako su tamne šume šumile, a u njihovoj su si sjeni kleli vjerenici ljubav, kako je ovdje šumilo vrelo, na kojem se putnik krepio. A tu i tamo brežuljak povisok osamljen. Možda su nekoć gorile baklje na njegovom visu da na daleko navještaju mladju. Možda su ovdje igrali moji praoci dok

su još bili djeca. A danas tako zapuštano i pusto!

»O kako jadno, kako tužno stenje stara, kako opustošeno, kako opustošeno!« »Nekoć je bilo plodno« veli neki čovjek, onako pred sebe, a da i ne pogleda ženu. »bilo plodno«. Dok su još Židovi ovdje stanovali, su na milje daleko tekle rijeke mlijeka i meda. Onda je Zemlja Izraelova bila 400 milja duga i široka. No kad su Židovi bili prognani stegla se.

Konduktar prolazi upozorava nas da je tamo daleko, daleko, gdje se vidi drveće, kolonija Rišon lecion. Prvo ime koje mi je potreslo srce veselim strahom. Pogledamo kroz prozor, daleko, posve daleko, tamo nasred stepe nekoliko drveća što strše u nebo.

Imao sam osjećaj, kao da su to jedina i prva drva u ovoj pustinji. Zasadena od naših, što su došli iz dalekih daljina da ih sade! I spopala me vruća želja, da podem u židovski narod, svakome Židovu, gdje god bio, da ga na ulici zadržim, od posla i rada, od vike i buke, samo na čas, da mu velim: ti, tvoja je domovina opustošena. Idi i radi u svojoj domovini, kod sebe kod kuće, onda smiješ da se vratiš k svojem poslu.....!

Voz ulazi u stanicu. Prva židovska stanica: Ramle.

Tamo smo upravo sreli školsku djecu iz židovske kolonije Rehobot s učiteljima.

Prvi pozdrav u Zemlji Izraelovoj!

Djeca nam viču veselo: »Šalom! Šalom!«, a jedno veli drugome: »Kuma, vanaale imahem Jerušalajma!«...

Stara gleda kroz prozor, ugleda djecu i pita:

»Židovska djeca?«

»Da, židovska djeca iz kolonija.«

»Pa oni ne govore židovski,« čudi se stara.

»Govore sveti jezik« tumačim joj.

»Sveti jezik! O, o! Sveti jezik govore. Dao im Bog život i zdravlje!« »Šmuel« obraća se svome mužu, »čuješ? Sveti jezik govore. Ti, ti, dečko, ne penji se na kotač, dovikuje nekome dečaku, što se penje na kola, »silazi, mogao bi, ne daj, Bože, da te pregazi.«

Drugi dečko dotrči, od sunca je opaljen, s dugim crnim uvojeima, crnim sjajnim očima i divnim, nježnim, malim udovima, vadi iz torbe drugoga dečka kruh s maslacem, pa mu više punim ustima:

»Lamore... lamore...«¹⁾

»I to je židovsko dijete?« pita stara.

»Pa da, jasno.«

»A hoda gologlav, i jede bez blagoslova?...« čudi se stara.

»Zato govori sveti jezik.«

»Šta koristi sveti jezik, kad nijesu Židovi,« uzdiše stara. »Židovsko dijete, gologlavo, jede bez blagoslova. I k tome još ovdje, na svetom tlu...«

Vlak se miče.

»Šalom lijušalajim! Šalom lijušalajim!«²⁾ viču djeca za nama.

»Solojm larochojk velakorojv,« nastavlja neki Židov.

Dolazimo u najljepšu dolinu Palestine. Prostire se podno judejskoga gorja, sva pokrita divnom travom, zasađena krasnim maslinama. Tu već oko uživa: more klasova, što sve u dol sije. Mladi maslinov gaj, koji izgleda, kao društvo mladih momaka i djevojaka, što se skupiše na polju da plešu kolo.

Mirno i samotno leži arapsko selo. Bijeli se krovovi žare na suncu. Dvorišta su kao izumrla. Djeca su izvela ovce na pašu. Žene sjede u kolibama i čekaju na muževе. Starci što se skupiše u bijelim košuljama pred selom, sjede u hladu masline, do potočića, što kroz kamenje teče i gledaju žene, kako volovima za njih mlata žito i dogovaraju polaganost i dostojanstveno o općinskim pitanjima. Neki posve stari čita stihove iz korana, a drugi slušaju i klimaju glavom. Podne. Vrijeme je, da se ovce poje. Mali pastiri stoje oko bunara, nasred polja, i čekaju, dok se svi skupe, da otkotrijaju kamen, što zatvara otvor. Onda se poje ovce i kamen se meće natrag na mjesto.

A Jakov iz Beršebe dolazi u Harank Labanu Aramejcu, susreća pastire na bunaru i pita:

»Odakle ste, braćo?«

»Iz Harana smo.«

»Znate li tamo Labana. Nahorova sina?«

»Znamo.«

»Ide li mu dobro?«

»Dobro mu ide. Eto dolazi kći mu Rahela, s ovcama...«

Gle Rahela, vrcem na glavi, vodi stado valovu. Pastirica je ona. A Jakov valja kamen s otvora...

Voz ostavlja lijepu dolinu i ulazi u ponosno gorje judejsko. Put mu vodi uskim prolomom. Kroz prozor se vidi samo ogromno kamenje — silna tvrđava pred Jeruzolimom. Moglo je biti nekad more, što se skamenilo i postalo gora. Samo se na nekim mjestima prolom širi. I vide se gore, jedna do druge, jedna diže nad drugom glavu. Katkada je, kao da je silan komad kamena iščupan — duboka, tamna jama zijeva, a noć i tama gledaju odanle. Priča se, da je u tim jamama srećo Simson lava i razderao ga, kad je išao Filistimeima u Timnat.

Betar leži u gorju judejskom, kao da je u goru uklesan. Ne znam, je li to grad u kojem se Bar Kohba borio s Rimljanima, i da li je uistinu bilo gorje

¹⁾ Pozdravite Jerusalim.

²⁾ Pozdrav blizom i dalekom.

¹⁾ Hajde, da podjemo s njime u Jeruzolim!

²⁾ K učitelju, k učitelju.

judejsko, u kom je Simson sreo lava. No tko vidi taj kraj, u neugodnoj mu tišini, u kamenoj osornosti, u strašnoj hladnoći — vjeruje, da su ovdje junaci kao Bar Kohba i Simson mogli da žive. Ti bregovi pričaju o snazi i rikanju lavova...

U Betaru ozivi naš voz. Ušla su hrišćanska djeca sa svojim učiteljima, francuskim misijonarima. Vraćali su se s izleta u Jeruzolim i bili vrlo veseli, zabavljali se svojim učiteljima, koji su bili vrlo prijazni, skupili ih oko sebe i pričali im priče.

Snuzđo sam se. Vidio sam poljane jeruzolimske preda mnom i tudju djecu, gdje su njima igraju. Nijesam zamrzio tudju djecu, nijesam mrzio njihove dobre tihe učitelje. Ne, sjetio sam se naše jadne židovske djece, kako su stisnuta u tijesne i zagušljive hederske sobe podložena rebeovoj šibi. Zašto su oni prognani s polja i šuma? Zar da i oni trpe jer su roditelji grijeshili? Zašto ih se ne donese ovamo, na polja, u vrtove jeruzolimske, da gledaju ovdje i žive?

Zajedno s bregovima počela je i tama da gleda kroz prozor u voz. Bilo je vrijeme minha-molitve. No ljudi su htjeli da čekaju, dok ne dodju u Jeruzolim. Bojali su se samo, da ne zakašne propisano vrijeme i plašljivo gledali na nebo. Nema još nijedne zvijezde. Jeruzolimsko se nebo ne ogrée tako brzo u tamu.

Tamo daleko na zapadu plamti sunce. Možda je to već i Golgota. Sree počne da mi od veselja i straha jače kuca. Svi su postali tihi, posve tihi. Svi su čekali čas da ugledaju Jeruzolim. Školska se djeca stisnuše kao pilići oko svoga učitelja. Žene povezahu kape. Muškarci obukoše svilene subotnje kaftane. A sve obuzme tama, i svi čekahu u strahu i šutnji veliko i sveto.

Sad... Stojimo! A konduker vikne posve obično:

Jeruzolim!

»Jisgadale v' jiskadaš š' mej rabo — čujem za sobom.

Židovi mole minhu na jeruzolimskom tlu.

Skočim u kočiju, da me brzo odveze k Zapadnom zidu.⁵ Hto sam da budem još do maariva tamo. Srce mi je kucalo. Noć se najednom spusti na Jeruzolim. Grad je strašno, strašno tih. Ljudi sakrili po svojim kućama. S prozora svjetluca gdjegdje svjetiljka, javlja da se radnik vratio s polja i sjedi kod večere. Bilo mi je, kao da žalosni »vhu rahum jehaper ovoj⁶ našega bet-hamidraša u tmurnoj jesenskoj noći visi nad Jeruzolimom.

Tek iza maariva došao sam do hramskoga zida.

Visok, visok zid, što se poput crnoga stupa uspinje put neba. Molitelji su već otišli. Samo u nekim rupicama svjetlucahu lojanice, što su ih ostavili. Čadjava svijetla, što obasjavahu vlažno masno

⁵ Kotel maaravi, jedini ostatak hrama.

⁶ »A On je milostiv i oprašta grijeh«, početak jedne molitve.

kamenje. Činila su mi se, kao nikad svršene molitve, što su ovdje ostale.

U jednome kutu stajala je sama tamna sjena, koja se visoko rukama na zid primila, tiskala kamen na srce, zakopala lice u pukotinu i molila tihu molitvu:

»Gospodine, raširi svetost Tvoga Imena po cijelome, cijelome svijetu...!« A neka je luda majka sjedila u bijelom odijelu na zidu i gledala nekuda daleko, daleko u svijet.

A ja sam se bacio ničice i poljubio kamenje.

Preveo Šalom.

Iz hasidskoga svijeta.

Sabrao i uredio Šalom Freibenger.

Jednoga je dana sjedio Rabi i zamislio se u rečenicu: »A kad ti bude teško, i kad te sve to pod kraj svijeta stigne, vratiti ćeš se Gospodinu, tvome Bogu, i slušati Njegovu riječ«.

I on je mislio: sve te nesreće, što je Mojšije rekao, da će doći beahrit hajamim, na koncu svijeta, sve su one već došle, a povratka dosad još nije bilo... Dok je on još sjedio dodje Elija, njegova nam uspomena bila na blagoslov, i reče: »Rabi, čime se baviš?« On odgovori: »Time, što Tora veli, da će Izraelu odmah doći povratak, kad mu pod kraj svijeta bude teško. Jer je pisano: »Pod kraj ćeš se svijeta vratiti«, a dosad još nijesu s povratkom započeli.«

Reče mu: »Tako ti života, rabi, time se danas i Sveti, da mu je blagoslovljeno ime, bavio. Mihael, njihov moćni branitelj je došao i pitao, kad će se njegova djeca, njegovi miljenici, vratiti iz ropstva Edomova. I još reče: »Pisao si u Svojoj nauci, da će primiti kaznu ako grijеше. Čemu onda piše: »Jer je Viječni tvoj Bog milostivi Bog«. Odgovori mu On: Neka dodje Samael branitelj Edoma, da preda mnom govori protiv njega!« Reče Šamael: »Gospodaru svijeta! Ti si rekao, da općina izraelska ostane pod vlašću Edoma, dok pred tobom ne osvane čista. A do danas su svi grijeshni.«

U taj se čas Viječni razbijesni na Šamaela, jer je klevetao djecu Njegovu, te mora da pobježe tri tisuće milja daleko. A On reče Mihaelu: »Mihael! Pogledaj početak rečenice. Jer stoji pisano: »I ti ćeš se vratiti Gospodinu tvome Bogu i slušati njegovu riječ«, a tek iza toga stoji pisano: »Jer je Viječni tvoj Bog milostivi Bog«. Odgovori Mihael: »Gospodaru svijeta! Na Tebi bi bilo, da im se smiluješ. Ti si milostiv i tako se zoveš«. Reče mu On:

Kletvom ti se kunem, da ću onoga dana, kad se vrate, otjerati strogošću od sebe. I ako općina Izraelova započne s povratkom malo, kao što je uška od igle, Ja ću joj otvoriti široke kapije.

PRICA O PRAVEDNICIMA I RUŽAMA.

Bio je jednom kralj, koji je imao divan vrt. Jednoga dana podje u vrt i vidi, da je sve s korovom obrašeno. Reče: »Moram da istrijem to odavde«. No podigne oči i vidi ruže, dobre i lijepe. Reče: »Zbog tih ću ruža ostaviti korov«. A kad su ruže

procvale i pomirisale, uzme ih iz vrta. Nakon toga reče: »Sad je vrijeme, da istrijem korov u vrtu, da nestane odavde.«

Tako i Sveti — da je hvaljen — uzima najprije pravednike k Sebi. I cijelo vrijeme, dok ima pravednika na svijetu ne suđi grijeshnicima.

PRICA O DUŠI.

Neki je kralj imao kćer, koju je vrlo volio. Htio je da nauči sve mudrosti svijeta, pa je pošalje u stranu zemlju da uči kod mudraca. Drugi njihovi učenici je naskoro zavolješe kao sestru. A kraljevna bijaše dugo vremena u školi mudraca i mnogo je naučila. A kad je izučila pošalje kralj po nju, jer je htio, da živi na njegovom dvoru. Među princevima i princezama, dostojanstvenicima i dvorjanicama, a ne u tudjini kod stranih ljudi. No kraljevna se već bila naučila na tudjinu i zavoljela svoje prijatelje, a oni nju. Rastanak im je bio svima težak. Kraljevna je vrlo plakala, što mora da se dijeli od svojih drugova, a oni su plakali, što ih ona ostavlja. No jedan im mudrac reče: »Što se sad plaćete? Moraliste da se veselite, što se vraća u kraljevski dvor, da sjedi prva do kralja! Pa i sami znate, da je ona kraljevna i da je ovamo došla samo da nauči mudrosti, te uzmožne poslije da živi na kraljevskom dvoru. Veselite se zato, da je vaša sestra već postigla cilj, pa da se može na dvor vratiti, i da je u kraće vrijeme izučila nego drugi.«

Sveta je čovječja duša kao ta kraljevna. Poslana od Stvoritelja — da je blagoslovljena — na taj svijet, da uči Toru i ispunjava božje zakone. Pa kad to sve ispuni uzimlje je Gospod opet k sebi. A ako se to dogodi u ranoj mladosti, ne smije čovjek da se tuži, jer je Gospodin pravedan, a Njegovi sudovi dobri.

TALMUD I KABALA.

Pod zemljom ima svijet, jednak ovom gornjem. Polja i šume, mora i pustinje, gradovi i sela. U pustinjama, po poljima dušu silni vjetrovi, po morima plove ogromni brodovi, a u gustim šumama vlada vječni strah. I grmi, grmi, grmi... Samo jedno nema tamo: nema visokoga neba, što nosi strijele plamene i svjetlo sunca...

Takav je i talmud. Dubok, velik i divan, no kuje na zemlju i ne da da uzletiš u visine... A kabala? Kabala trga ljude sa zemlje. Diže čovjeka u najviše nebeske palače, otvara sva nebesa, vodi ravno u raj i vuče u beskrajno. Ona otkriva rub velikoga zastora...

SVIJET.

Svijet je kao kocka, što kruži naokolo. Sve se kreće i kreće, i čovjek se pretvara u andjela, i andjeo u čovjeka, i glava u nogu i noga u glavu, tako se vraćaju i kreću i pretvaraju sve stvari: ovo u ono i ono u ovo, i najviše u najniže i najniže u najviše. Jer je u biti sve jedno, a oslobodjenje leži u mijenjanju i vraćanju stvari.

ZLO.

Zlo je najniža stepenica potpunoga dobra. Čini li čovjek dobro, pretvaraju se

njegovi grijesi u dobro. Griješi li postaju potpuno zlo.

ZAO NAGON.

Kako je moguće da čovjek sluša zao nagon i griješi? Morao bi da od njega samoga uči, jer on izvršava uvijek naloge svoga gospodara.

O GRIJEHU.

Vidi li tko drugoga, gdje griješi ili čuje o tom, neka se ne ruga, nego neka ispita i zna, da i na njemu samome leži ovakov grijeh.

PRIČA O GRIJEHU.

Neki se seljak uzbuni protiv svojega kralja. A kralj mu dade velike časti. I svaki dan ga je kralj više častio. A što su veće bile časti, što ih je seljak dobivao, to je veća bila grižnja njegove savjesti, što se prije bunio protiv toga velikog i milostivoga kralja. I zbog toga je trpio.

PRIČA O OBREDIMA.

Jednom stajahu muzikanti s instrumentima u ruci i svirahu na njima. A ljudi su čuli glasove i melodije, plesali u kolu, po redu glazbe, gore i dolje, napred i natrag. Do njih je stajao gluhi i čudio se. Čudio se da ljudi plešu i miču se tako glupo, samo zato, što ovi drugi pipaju i vuku ove stvari.

Tako je mislio, jer nije imao osjećaj ljepote i nije poznao novi duh što se u ljudima razvija, kad slušaju glazbu.

PRIČA O BOGATAŠU.

Neki je hasid došao k svom rabiju, a bio je bogat čovjek i velika škrtica. Uzme ga rabi za ruku i povede k prozoru, pa mu reče: »Gle!« Pogleda bogataš na ulicu. Pita ga rabi: »Što vidiš?« Odgovori on: »Vidim ljude.« Uzme ga rabi za ruku i povede pred ogledalo i reče: »Gle što vidiš sada?« Odgovori on: »Sad vidim sebe.« Reče mu rabi: Razumiješ li me? Prozor je staklo i zrcalo je staklo. Samo je staklo zrcala malo posrebrano. A čim je posrebrano, prestaješ gledati druge i vidiš samo sebe.

PRIČA O KOMEDIJANTIMA.

Jedamput dodju u Mezibuž njemački komedijanti, šarlatani, što po ulicama kazuju svoje vratolomije. Prevukoše preko jezera uže, a jedan je od njih hodao preko toga užeta. Svi potrčahu iz grada. I sveti je Baalšem istrčao do jezera i gledao čovjeka kako trči po užetu. Bijaše to čudo njegovim učenicima, pa ga pitahu što to znači, te je došao da gleda te lakardije. Odgovori im sveti Baalšem: »Došao sam da vidim, kako čovjek hoda preko dubokoga ponora. I ja sam gledao i mislio: kad bi ljudi radili za dušu, koliko katkada rade za svoje tijelo, kako bi duboki mogli biti ponori nad kojima bi hodali po tankome užetu života!«

JA!

Jedan je od učenika Velikoga Magida učio nekoliko godina kod njega, i htio da

se vrati kući. Na putu se sjeti, da pohodi u Karlinu rabi Arona, koji je prije s njim učio u magidovoj školi. Bilo je oko ponoći kad je došao u grad, no njegova želja za prijateljem bijaše tako velika, da je odmah pošao do njegove kuće i pokucao na rasvijetljeni prozor i viknuo: »Arone, Arone, otvori!« »Tko zove?« čuo je pitati poznati glas i odgovori, uvjeren da će mu glas biti prepoznat samo: »Ja!« No prozor ostane zatvoren, i nitko se više ne javi, ma da je ponovno kucao. Konačno povikne potresen: »Arone, zašto mi ne otvaraš?« A glas mu prijatelja odgovori, no tako ozbiljno i veliko, da mu se gotovo stranim pričinio: »Tko je, te se usudi nazvati Ja, kako jedino Bog može!« Kad je učenik to čuo, reče u srcu »moj nauk još nije završen«, i okrene smjesta natrag u Mesrić.

PRIČA O NOVOM NIGUNU.

Jedamput o ponoći dodje u sobu kozničkoga magida neki glas i jecaše: »Sveče Izraelov, smiluj se jednoj duši, što već deset godina luta naokolo.« »Tko si?« upita magid, »kako si živio na zemlji?« Bio sam klezmer, muzikant«, odgovara glas, »cimbal je bio moj instrument, a ja sam griješio, kako već putujući muzikanti griješe.« »A tko te je k meni poslao?« Glas zajeca: »Ta ja sam svirao kod rabijevih svatova, a vi ste me hvalili i htjeli još čuti, a ja sam svirao jedan komad za drugim, vama i drugima na radost.« »Sječaš li se još melodije, što si je svirao, kad su me pod hupu vodili?« Glas je pjevao melodiju. »Neka ti nastajne subote dodje oslobodjenje!« reče magid.

Drugi je petak pjevao magid pred almemorom pjesmu: »Dodji družo pred nevjestu« melodijom, koju nije nitko poznavao, da je ni pjevači nijesu znali pjevati.

Trojica su jela.

Po pripovijesti D. Frishmana.
Trojica su jela...

Rabi Šimeon veli: »Ako su trojica jela na jednome stolu i nijesu rekla riječi Tore, onda je to, kao da su jeli od mrtvačkih žrtava, jer piše: »Svi se stolovi napuniše pljuvačkom i nečisti, sve dok ne bijaše više mjesta«, no ako su trojica jela na jednome stolu, i rekla riječi Tore, onda je to, kao da su jeli sa stola Božjega, jer piše: »I reče mi: Ovo je sto, što je pred Gospodom.« — Bilo je to u vrijeme, dok još nijesam znao da razabirem između ovoga i onoga...

Kao oblaci nižu se uspomene pred mojim očima, i kao da se oblak spustio na cijeli taj događaj i ja ga vidim, kao kroz maglu — jer je to davno, davno bilo.

A katkada mi se čini, kao da nije oblak što se spustio na taj događaj, nego plameni stup da ga rasvijeti.

Trojica su jela... I to ne na običan dan. Na sam Jom kipur su jeli. I ne na kakvom skrovitom mjestu, nego javno u velikom hramu. I nijesu bili obični ljudi, nego trojica pobožnih ljudi, od glava općine, sam rabi i njegova dva suca — a ipak ih je cijela općina gledala s poštovanjem, i cijeli ih je narod držao svecima...

Onda to nijesam razumio. Bio sam još malo dijete. No znao sam, da je veliko, sveto djelo, što su učinili.

Grozni su ono bili dani. Kao još nikada prije toga. Neka je neman, neki zao duh došao na naš grad. Po prvi puta. Zvao se kolera.

Iz dalekih je zemalja, s istoka došla ta bolest i ušla u naš mali gradić. Klala je po ulicama, ubijala po kućama. Bijesnila po noći i po danu. Zar je mogao tko brojati broj mrtvih? Ili znati tko je umro i tko je pokopan?...

Najjače je bjesnila u našoj uličici. Židovskoj uličici. Ubijala i mlado i staro, i muško i žensko. Nije bilo kuće, u kojoj ne bi bilo nekoliko mrtvaca. U kući gdje su moji roditelji stanovali, u tavanskom stanu palo je u jedan dan devet sinova, u podrumu, ispod nas umrla je majka i četvero djece. Iz kuće preko puta, čuli smo cijelu noć stenjanje, a ujutru smo znali, da nema žive duše u njoj...

Grobari već sustadoše, i prestadoše zakapati. Bilo je previše mrtvaca. Ležali su, nesrećnici na zemlji, mrtvac do mrtvaca. Nitko se nije za njih brinuo...

Prolazilo je ljeto i došli su Strašni Dani i najsvetiji od svijeta dana: Jom kipur.

Veče Kol Nidrea. Kod stola pred aron hakodešom ne stoji ovaj puta hazan s dva gradjana, kako je to stari običaj. Sam rabi stoji s dva svoja suca. Naokolo gore svijeće, pučketaju tiho i neugodno. Do zidova se natisnuše ljudi, ogrnuli su svoje talite, obučeni u bijele, platnene haljine, a na glavi su im bijele kape. Po stijenama se miču sjene amo, tamo, bez prestanka. Jesu li to možda sjene mrtvaca, što su umrli? Jučer. Prekjčer. Danas. Miču li se oni po zidovima? Zar nemaju mira u grobu, da su ovamo došli?

Čuje se glas rabijev. Onda glas sudaca. I uzdah, što prolazi cijelom dvoranom. A onda:

»U ime Božje i u ime općine, u ime nebeskoga i u ime zemaljskoga suda, dopuštamo, da se s griješnicima zajedno moli.«

Slušam. Čemu to? Gdje su danas griješnici, da nam dopušta, da s njime zajedno molimo? I ja osjetim strah u kostima. I svi drugi u hramu. Svi. Stari i mladi. Zar se on ne boji, da će Satana sjetiti na grijeh. Sad. U to strašno vrijeme...

Rabi polazi na almemor. Zar će danas propovijed držati? Da ulije srčanost? Da tješi? Nije to. Nešto novo. Nešto, što dosada još nijesam poznao. — Moli zadušnice za one, što su u posljednje vrijeme umrli i spominje ih poimence. A dug je, vrlo dug bio red. Prolaze minute, on još uvijek nije svršio. Bolje bi bilo, da je čitao imena živih...

Nitko nije one noći ostavio sinagogu. Nakon molitve se čitalo šir hajihud, onda psalme, pa mišna i druge svete knjige. No ujutro je bilo nekoliko ljudi manje. Najednom su se srušili, i nijesu više ustali. Iznjeli su ih. Ogrnute u talit i bijele platnene haljine. Bili su spremni za put na drugi svijet...

Nove su vijesti o nesreći dolazile. Nitko se nije više na to obazirao. Svi su se bojali da pitaju, kako je kod njih kod kuće.

Poslije podne. Na almemoru stoji rabi. Visoko uspravljeno.

... U kutu stoji neko dijete — ja sâm — i gleda, gleda rabia. Star je on već. I si jed. Zacijelo preko osamdeset godina star. A ipak mu je lik uspravan i visok. Za glavu je viši od ostalih. Bijela mu je brada, no još bijelije vlasi. Kao novi snijeg. I lice mu je bijelo. Kao bijela haljina njegova. Samo su mu oči bile crne.

... Tiho stoji općina i čeka, da rabi progovori. Ni disati se ne usudjuje.

A rabi govori: o svetosti Jom kipura, o životu i smrti, o kugi, što je provalila i mori, mori, mori... Dokada? Dokada?... A glas mu postaje sve jači, obrazi rume-niji. I govori o čistoći, o gladi i žedji, veli, da su to zli duhovi, što hoće da ubiju čovjeka kad zavlada kuga.

A onda:

»Jer stoji pisano: v' haj bahem, v' lo jamut bahem. To znači, živjeti moramo, po njima, po zakonima, a ne umrijeti. I ima vremena, kad je naloženo, da se krše zakoni tore. Da ostaneš na životu«...

Najednom zajeca. A meni postane toplo i meko u duši. I ja počnem u svom kutu plakati. Suza je za suzom tekla niz obraze... A on stoji na almemoru, zove k sebi suce, i oni svi tri stoje gore, a rabi je najviši. Što im to rabi šapće? Zašto je probljedio?... I opet je progovorio. A s njim obadva suca. Čudne, prečudne riječi...

»U ime Božje, i u ime općine dopušta-mo danas jesti i piti.«

Grozna tišina, grobna tišina zavlada dvoranom.

Najednom shvatim neugodno jasno, što rabi od nas traži. Traži, da Židovi na Jom kipur, na dan okajanja ne poste, nego jedu. Zbog kuge. Zbog kuge. Zbog kuge...

Zajecam glasno. A svi za mnom. I ona trojica na almemoru. A najglasnije najviši od njih. Kao malo dijete jeca. Kao malo dijete moli. Riječi su mu meke, blage. Samo ih katkada suze uguše:

»Idite jesti! Takovo je vrijeme. Idite! Jestite!

Nitko se ne miče.

On nastavlja. Na sebe će preuzeti grijeh, a oni će bit čisti pred Bogom. Bez grijeha. — Nitko se ne miče.

Sad više ne moli. On nalaže:

»Ja vam dopuštam. Ja! Ja! Ja!...«

Kao strijele udaraju njegove riječi. No nitko se ne miče. On moli, on zaklinje, nalaže... Uzalud.

Lice mu postaje još blijedje. Glava mu je pala na prsa, a duboki uzdah, što para grud prolazi dvoranom. On šapuće:

»Božja je volja.« Veli suhim glasom, kao da sam sa sobom govori.

»Osamdeset sam i dvije godine star, pa još nijesam nikada svijesno prekoračio koju zapovijed. No i to je zapovijed, nauka, zakon. Bit će Božja volja, da ne umrem prije, dok ne izvršim i taj zakon.«

I tiho je, posve tiho u hramu.

Opet se čuje glas rabina. Zove šamesa. Šames uzlazi do njega, on mu nešto šapće u uho. Onda govori tiho sa sucima. Kimaju glavom, kao da odobravaju. A šames tiho izlazi iz hrama i vrati se, a u ruci mu boca vina, čaše i kolači.

... Pa da živim kakomudrago dugo, ovo ne ću zaboraviti. I sada još, ako zatvorim oči, vidim sliku: kako su ova trojica na Jom kipur jela...

Tri sveta, velika čovjeka stoje na almemoru u hramu i jedu na Jom kipur pred cijelom općinom. Bili su junaci!

»Od mene ste tražili, i ja sam učinio!« veli rabi, glas mu više nije drhtao. — »Da je hvaljeno ime Gospodnje!

Općina jede i plače...

S jevrejskoga šalom.

Književnost.

Haaviv — Froljeće, list jevrejske djece.

Upravo je započela druga godina ovoga dječjega lista, koji je u mnogočemu dostigao pa i prestigao najbolje dječje listove ostalih dijelova židovskoga naroda. Uzme-

mo li u obzir naše prilike i neprilike, vidjet ćemo, da su djeca s pravom uzljubila svoj »Haaviv«, koji im uvijek iznova donosi priča, pjesama, opisa i poučnih člančića pa se jedini u nas brine, da djeca ne ostanu bez židovskoga štiva. Baš je izašao vrlo lijepi prvi broj druge godine. Od raznolikoga sadržaja spominjemo uvodni člančić »O Novoj Godini«, Rosenfeldovu pjesmu »Moje čedo« u poznatome prevodu g. dr. Lichta, popraćenu lijepim životopisom pokojnoga pjesnika; jedan psalam uz poučni članak o psalmima; vrlo lijepu priču Perecovu »Čudo na moru«, koja crta vjerovanje i vjernost priprostoga ribara, kojemu je ta duboka vjera jedina i neuništiva veza sa židovstvom; prevod umiljate pjesmice »Jalda neima«; opis slavonskoga seoskoga života i seljačke zadruge pa iza toga poziv na djecu, da i ona stvore takvu povezanu zadrugu »u kojoj je jedan za sve, a svi za jednoga«. Dalje imade dva dopisa iz kruga čitača i dvije originalno izradjene dječje igre u stihovima. Broj je ukrašen slikom Hajfe, kojoj je dodan zanimljiv opis.

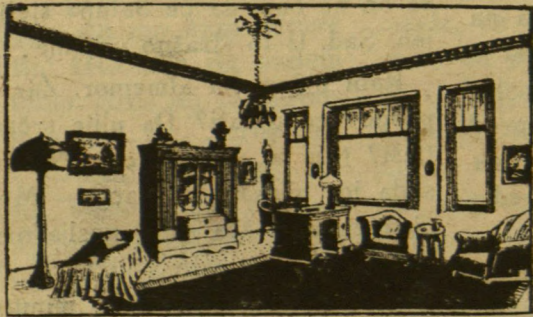
Tako i ovaj broj pokazuje razvitak našega dječjega lista, kojemu i u ovoj godini želimo pomoć židovske javnosti, da što ljepše napreduje u odgajanju djece židovskim vrednotama. Cijena je »Haavivu« na godinu 50 dinara, na pola godine 25 Din; pojedini broj 6 dinara. List se naručuje kod Mirjam Weiller, Zagreb, Bakačeva ulica 5, III.

»Zionistisches Handbuch«, što ga je izdala cionistička organizacija, naišao je na vrlo lijep odziv i dobru kritiku. Knjiga je osobito udešena, da probudi poznavanje cionističke teorije i da proširi iskustva praktičkoga rada, a prikladna je za vodje kurzeva, jer im u sistematskom redu donosi sav materijal.

Na preko 450 stranica iznosi iz pera stručnjaka članke o općim, cionističkim i palestinskim problemima, a u dodatku kartu židovske Palestine.

Knjiga stoji 5 švicarskih franaka.

Prva osječka
TVORNICA ZA PRERADBU DRVA D. D.
 Atelier za umjetničko uređivanje stanova

Telefon 2-41, ZAGREB Gajeva 12.

POKUĆTVO
 Sve vrsti uz svaku cijenu.

„GOLUB“ **„ГОЛУБ“**

ZASTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE
A. ROMANO
 ZAGREB
 AKADEMIČKI TRG BR. 8

„SPONA“

TRGOV. GRADJEVNIM MATERIJALOM
 (n.ž. ZLATKO ROSENBERG)
 Šenoina ul. 9   Telefon 25-09

SAV GRADJEVNI MATERIJAL
 UZ VRLO POVOLJNE CIJENE

Adresa za dopise: Zagreb, Illica 31., III. kat.
 Brodovno vrijeme od 9 do 12 sati prije podne
 i od 3 do 6 sati poslije podne. — Novac se šalje
 na Centralnu eskomptnu i mjenjačku banku d.
 d. Zagreb, na račun Ž. N. F. s naznakom svrha.

Svrha je židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište. Ostali neotudjivim imetkom židovskoga naroda. Žid. narodni fond utemeljen je na V. etov. kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 30 milijuna franka. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1920. oko 9 i pol milijuna franka.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju

Iskaz darova broj 19. od 29. augusta do 8. septembra 1923.

Svim rođjacima, prijateljima i znancima žele putem Keren
 Kajemet Lejisrael

LEŠANA TOVA TIKATEVU

te daruju za:

Otkup od čestitanja.

Baden: Gustav Seidemann 20 20.—
 Banjaluka: Obitelj Salomon I. Poljokan 100, Avram I. Poljokan i supruga 100, Obitelj Samuel Kabiljo 100, M. Schnitzler i supruga 30, Obitelj Gijuro Kohn 30, Obitelj Jakob R. Poljokan 50, Obitelj I. Weiss 30, Obitelj Aron A. Salom 30, Obitelj Brammer 30, Obitelj Hoffmann 30, Ema Jellinek 20, Obitelj Gottlieb M. 20, Obitelj Rosenheck 10, Obitelj M. Grünwald 10, Obitelj Steinlauf 10 600.—
 Bihac: Josef i Blanka Pinto 10, Mlanca Maekao Maestro 10, Avram i David Levi 10, Braća Kaveron 10, Aron Kaveron 10, Azriel i Avram Atlas 10 60.—
 Bitolj: Nisim i L. Kamhi 20, Bohor Pardo 20, M. Chany 20, Freres Nachmias 20, Nachmias P. Massot 30, Jakob R. Israel 20, D. Faraggi 30, V. Faraggi 30, Alevi J. Chame 30, Moise Pardo 30, N. N. 5, Avram Aroeste 20, S. Mavon 20, Demajo 40, Baruh Franko 50, Isak Aroesty 20, I. Massoth 10 415.—
 Bielo var: dr. Hinko Gottlieb 50, po 20 D. Samuel Lauš, obitelji Wolf, Adolf Haas, Žiga Pollak, Ignac Fürst; obitelj Weber, obitelj Ladislaus Stem, obitelj Emil Nastić, dr. Drag. Ländler, po 10 Dragutin Grünhut, N. N., N. N., Bernhard Mandl, Oskar Rosenberg, Weiss i drug. Lauš, Schreiber, David Herrnstein, Eckstein, Stern i Fürst, Kraut, M. Fürst, Ljubić, M. Ackermann, Šandor Beck i brat, Max Rosenberg, Bertold Tauber, Zlatko Fürst, Jakob Fürst, Eugenija Pollak, Lavoslav Beck, Šandor Pollak, obitelj Pfeiffer, obitelji Leitner, prof. Semnic. Razna 25 515.—
 Brod n/S.: Emil Kaufmann 250, dr. Rudolf Fuchs 100, Šandor Adler 100, Hugo Mahler 100, dr. Oskad Spiegler 100, Berger Geza 60, Edo Grossmann 50, Veiner Olga 40, Max Goldstein 30, Lav Schwarz 30, Berta Kaufmann 30, Dorner Julia 30, Emil Mahler 25, Marcel Berger 25, Olga Katz 25, Fritz Fuhrmann 25, Marko Weiner 25, Lujko Rosenberg 20, Švrljuga 20, Bauer Mahler 20, Šandor Kraus 20, Vilko König 20, Rudolf Spitzer 20, David Frank 20, Hinko Schulmann 20, Max Samlaić 20, Žiga Mautner 20, Jünker Alice 20, Hercog Fritz 20, ud. Hermina Taussig 20, Brodar Vilko 20, Vilim Rothmüller 20, Mavro Kopp 20, dr. Drago Rosenberg 15, Leopold Kopp 15, Rudolf Kohn 15, Olga Platzner 10, Dragutin Frank 10, Max Spitzer 10, dr. Kolar Rudolf 10, Hendel Mano 10, Draga Sternberg 10, Lazar Desider 10, Kappon Ichir 10, Flora Spitzer 10, Alfred Goldberger 10, Samuel Sessler 10, Ernst Fischer 10, Steiner Izidor 10, Bergmann Marko 10, Josip Weiss 10, Jakša Weiss 10, ud. Irena Kraus 10, Marko Städtler 10, ud. Schilling 10, Katz Željko 10, Adolf Roth 10, Berta Schwarz 10, Engel Artur 10, Hermann Weiss 10, Živko Selinger 10, Dragutin Kohn 10, Jakob Jungwirth 10, Bruno Selzer 10, Viktor Montag 10, Hinko Schwarz 10, Josip Neumann 10, Dragutin Weiss 10, Filip Sonnenschein 10, Max Landel 10, Rafael Poljokan 10, Marko Hirsch 10, Margita Hoffmann 10, Ružica Stučevac 10, N. N. 10, »Max Nordau« 40 1840.—

Daruvar: Makso Pfeiffer 10, Mr. Ph. Viktor Weiss 10, Dragutin Goldberger 10, Klängenberg 10, Josip Epstein 10, Žiga Taus 10, Mavro Mermelstein 10, Oskar Schmutzer 10, Luise Felhner 10, Albert Pfeiffer 10, Iso Pick 20, Lad. Rochlitz 20 140.—

Kostajnica: Hinko Lederer 200 200.—
 Kotor Varoš: Emil Levi 20.—

Križevci: Po 50.— Feliks Weinberger, po 20 Jakob Hirschl, Marko Deutsch, Berkeš i Pollak, Alex. Goldschmiedt, Josip Grossmann, Samuel Grossmann, Mavro Deutsch, Josip Brenner, Zora Hirschberger, Vlado Hirsch, po 10.— Žiga Klarić, Ljudevit Strauss, Ferdo Goldschmiedt, Josip Goldberger, Vilko Schwarz, Ferdo Hirschl, dr. Drag. Weiss, David Goldberger, Dragutin Nemšić, N. N. 350.—

Ludbreg: J. L. Deutsch 10, Artur Scheyer 10 20.—

Niš: Samuel B. Jakov 10, I. Mandilović 10, Moric Samoel, Beograd 10, David B. Abeušoan 10, Leon Eskenazi 10, Menahem Hazan 10, Ješa I. Mandil 10, Geršon I. Bukiš 10, David M. Alkalay 10 90.—

Novi Pazar: Jakov B. Efraim 10, Moric Papo, trgovac, 10, Jeroham A. Konforti 10, Josef M. Danon 10 40.—

Osijek: I. N. Schulhof 100, Vilim Görög 100, Leopold Platzner 100, Ljudevit Kohn 100, Artur Spingarn 100, dr. Spitzer 100, dr. Weissmann 100, Büchler Aleksander 200, po 50 Din. Selzer i Rank Herman Mautner, Gustav Hauslinger, Rosenberg, Mavro Stein, Zimmermann i Kiš. Braća Hahn, David Taubner, dr. Aladar Klein, po 30 N. N., Jakov Bröder, Teresa Ferber, dr. Kolbach, Bernat Lang i sin, po 25 Vilim Vogel, Bela Friedmann, Jakob Gross, po 20 Josip Baneth, Georg Spivak, Ljudevit Kasil, Braća Nemirovsky, Aleksander Spingarn, Julius Horvat, N. N., Simon Ungar, dr. Schmuckler, Sreća Lang, Ljud. Freundlich, po 10 Hermann, Katz, Alois Freund, Dragutin Engelmann, Ferko Gomboš, Artur Paireth, Glesinger, Felix Almasy, ing. Felix Stein, S. K., N. N., N. N., N. N., Bela Frank, Žiga Kišitzky, Hedviga Platzner, N. N., S. Stein, Antonia Grünhut, Kabiljo, Željko Kastl, Mavro Kaufmann, I. Salamon, Finci David, Ljudevit Sekler, Egon Kohn, Ljudevit Ritscher, Žiga Svečensky, Dragutin Freundlich, Leopold Taubner, Adolf Engel, A. Platzner 2125.—

Požega: Trgopromet d. d. 100, Filipa Deutscha Sinovi 100, Grünwald 100, Dr. Pollak 10, dr. Steiner 10, Brudner 10 A., Schmiedt 10, L. Löwy 20, Neumann Jakob 10, Deutsch Imre 20, Viktor Kohn 20, Viktor Schmidt 20, Kamilo Goranić 10, Heinrich Aleks 10, Oskar Sonnenschein 10, Marko Mautner 10, Gijuro Mautner 10, Šandor Taussig 10, Milan Bachrach 10, Mavro Steiner 10, dr. Pinkas Keller 10, Josefina Weissmann 10, Julije Frim 50, Ilja Kohn 10, Jakob Schilling 20, Braća Stern 20, Jakob Geršković 15, Hugo Adler 50, Josip Adler 50, Marija Adler 20, Lola Adler 50, Ernst Adler 90, Lucy Adler 50, Žarko Adler 10, Ungar Josip 20, Samuel Haas 30, Kohn Ignac 10, Alfred Steiner 10, Odón Moskovits 10,

Armin Kohn 10, Preis Vilko 10, Mavro Haas 30, Robert Bienenfeld 10, dr. Oskar Brichta 20, Elsa Gerstmann 20, Milan Sterk 10, Nečtljivo 10, 1165.—

Sisak: Ignac Ašer 200, dr. Leon Ferić 100, E. Reinlinger 100, Max Deutsch 50, Bernhart Mayer 25, M. Armuth 10, A. Richtmann 25, A. Rosenfeld 25, Josip Frisch 50, Leo Friedlander 10, Bauer 10, Oto Heinrich 50, ud. Heinrich 10, Mavro Fischer 50, ud. Kraus 20, Ehrenfreud 20, Josip Schwabenitz 20, Daniel Bader 50, Benko Meov 20, dr. Herlinger 20, A. Steiner 10, Viktor Schwabenitz 10, M. Hahn 10, Milan Mayer 20, Rudolf Steiner 20, Samuel Strasser 40, Klinkovstein 10, dr. A. Silberstein 50, Schwarz i sin 20, Nada Ašer 15, Drago Ašer 20, Schlesinger 30, Jünker 10, Flesch 20, Planer 15, Weiss 10, Heumer 10, Neumann 10, dr. Lederer 15, Neuburg 10, Katić 10, Max Planer 10, I. Gross 20, Herman Weiss 50, dr. Beno Heisz 10, Žiga Weiss 20, Mavro Schwarz 10, Adolf Kotić 10, Filip Flesch 10, Bernhald Klein 10, Jakša Wagner 20, Adolf Steiner 10, Željko Herzi 15, Leo Fuchs 10, N. N. 5, N. Richter 10, Lavoslav Stiller 10, Ljudevit Mayer 20, Trgovinsko transportno d. d. 20 1520.—

Split: Leljo Hajon 30, Isak Hajon 10, Matilda L. Hajon 10, Ester I. Hajon 10, Herman Kislinger 10, Rafael Finci 20, S. Eskenasy 10, Moric Finci 10, Isak Damitti 10, E. Morpurgo 20, Leon I. Altaras 10, ud. Rifka Albachary 10, Josef S. Finci 10, Samuel Albachary 10, Haim Kabiljo 10, Moricijo D. Papo 10, D. M. Perera 20, V. K. Altaras 10, Rafael Eschenazi 10, Ricardo Morpurgo 10, Isak Gaon 20, Beri Dinter 10, Albert Finci 10, David Papo 10, Leač Bohar 20, Salom M. Finci 10, Julius Davidsohn 10, Slavko Weiss 10, Julius Broner 30, David K. Levi 10, Gustav Paschkes 10, Ing. Elia Morpurgo 10, Isidor Stern 20, Viktor M. Altaras 30, Miko L. Altaras 10, David Dicker 10 480.—

Uljanik: Obitelj Adolf Goldberger 50, obitelj Filip Goldberger 50, obitelj Julius Goldberger 50 150.—

Visoko: Izra H. Kajon 10, Joži A. Kabiljo 10, Josef A. Danon 10, Eliša E. Kabiljo 10, Moric A. Danon 10, ud. Sara D. Levi 10, Daniel Maestro 10, Simha D. Maestro 10, Josef D. Maestro 10, Zadi H. Danon 10, S. E. Papo 10 110.—

Zagreb: dr. Hugo Bauer i supruga 200, dr. S. Altura 300, A. Romano i supruga 200, Julijo Singer 125, Po 100 Moša Albachary, Lav Stern, Šandor Schneller, dr. Robert Rosenberg, Maksim Stern, Ervin Orlik, Juljo Spitzer, dr. Blis, M. Kandl, Jenö Kohn, Žiga Schulhof, Mojsije Ehrenfreud, Ašer Milan, Olga i Jakob Davidović, Olga i David Hercog, Ljudevit Kohn, Cesar Gaon, Robert Herzog, Ripp Josip i supruga, Milan Weiss, dr. Lavoslav Sussmann, Albert Ozmo i supruga, Bukus I. Kampus, Arpad Weller, Salomon Gottesmann, R. Stern, E. Pollak, Slavko Jellinek, obitelj Dragoner, Oton Šik, Ana Mandić, Oskar Winkler, supruzi Hugo Schlesinger, supruzi Wolfenfeld, supruzi dr. H. Nemirovsky, supruzi Marko Haas, Herman Weiss, Eugen Berl, Olga Singer, Žiga Reiss, Mandić i drug. VI. Neu-

mann, »Grafika« trg. d. d., L. H., dr. Hugo Kon i supruga, dr. Marko Horn i supruga, Makso Borović i supruga, Arnold Deutsch, dr. B. Löwinger, W. S. Braća Kastl, dr. Silberschein, supruzi dr. Alfred Singer, supruzi Josip Cohen, Slavoljub Deutsch, Eugen Dragoner, Makso Nyitrai, Hinko Lederer (Kostajnica) 200, Gross Mavro 100, Julio König 100, Ing. Rosenberg 50, Milka Freiburger 30, Ante Freiburger 20, Šalom 10, Grupa Haolim 15, Dav. Spitzer 10. Po 50: supruzi Marko Fuchs, dr. R. Bauer i supruga, Adika Weissmann, dr. R. Pollak, dr. A. Licht, Herlinger i Weiss, dr. David Eisenstädter 40, po 30 Nečitljivo, Igo Pfeiffer, Hugo Feldbauer, A. Feldbauer, Ernest Rosenberger, V. Zentner i sin, po 25 Zlata Hani, po 20 Maxo Mayer, dr. Rikard Stern, Gizela Zierer, po 10 Martin Jakob, Jakov Schnittlinger, Nečitljivo, Iso Musafija 50, S. Tauber 50, obitelji Hinko Stern 50, Adolf Stern 50, obitelji Eduard Stern 50, po 30 Albert Gaon, Isak Gaon, Cesar Gaon, Herman Schlei, N. D. Mandić, Mavro i Rosa Sirmaj, po 20 Aleksa i Sofija Semnic, Giza i Hinko Graf, Lav Arnstein, Malvina Grünfeld, Bruno Ernst, Max Stein, David Levi, dr. Lujo Beck, Lipšić i König, Lazar Schlei, Fischer i Pollak, Wolf, Kapon, B. Hoffmann, Ing. Lauš, Lazar Albahari, Zvonko Hirschl, Fric Kuffler, Renči Büchler, Oto Frank, Nada Propper, dr. Eduard Mandolfo, Luca Davidović, dr. Isak Heršković, Ašer Kišitzky, Izrael Mevorah, po 10 Diko Alkalay, Franjo Spitzer, ing. Friedmann, ing. Lorber, Herman Bresslauer, Josip Pribram, Klara Lustig, Eugen Bücher, Bruno Anhalzer, Alfred Pollak, Bernard Berglas, Vladko Neumann, Hinko Halpern, Josip Heinrich, N. Kampus, Eduard Stern, Podvinec, Ignac Berger, Marko Schwabenitz, Julius Neumann, Josip Schwabenc, dr. Žiga Neumann 50, Mr. Ph. Oscar Rosenfeld 50, Baruch Feld 20, Esra H. Kajon 20, Emil Rosenfeld 20, Viktor Rechnitzer 10, Paul Purger 20, Bauer Lotar 20, Max Frisch 50, Paula Bettelheim 50, Leopold Spitzer 15, Josip Rothmüller 15, Mirko Rothmüller 10, Hermann Grossmann 10, Adolf Rothmüller 10, Cvi Rothmüller 10, Teri Roth 15, Zlatko Fischer 10, dr. B. Stein i supruga 20, dr. Otto Pollak 10, Pavao Bethlehem 50, Dragan Viježdić 10, Alfred Klaber 30, Herrneiser 30, dr. Max Frank 10, Hans Hochsinger 20, Ana Waldapfel 10, Albert Bruckner 10, Ing. Vajk 10, Drago Steiner 20, Gašo Tagleicht 30, Karl Spitzer 40, Supruzi Miroslav Singer 50, dr. A. D. Rosenberg 10 9620.—

Zemun: dr. Arnold Schön 100, dr. S. Sonnenfeld 100, Tvrtka Avram Deutsch 100, Moric Sasson 100, dr. Kagan 50, dr. F. Herzog 20, dr. H. Fischer 20, Leon Sasson 20, Josip Brüll 10, Dane Wechsler 20, Bernhard Sonnenberg 50, Julio Biheller 15, Joel Mayer 15, Adolf Schreiber 15, Bertold Goldstein 20, prof. I. Kohn 10, Boris Letiševsky 10, Josef Kronstein 20, Vitalis Becherano 10, Braća Bihaly 10, Jakob Klopfer 10, Pavel Englmann 10, dr. H. Urbach 10, Laza Rosenberg 10, Žiga Brandeis 10, Leopold Friedmann 10, Vilim Adler 10, Josip Isahar 10, Ignjat Semnic 10, Herman Semnic 10, Josip M. Sasson 30, Salamon Kohn 10, Julio Wiegandfeld 10, Samuel Löwy 10, Ignjat Schwitzer 10, Moreno Anaf 10, Haim G. Koen 20, Moric Neumann 10, Sigm. Böhm 20, Jenő Pisker 20, Adolf Singer 10, Aleksander Singer 10, Aleksander Preran 10, Emanuel Samlaić 10, Salamon Scheer 10, Hermina Grossmann 10, Ger-

son Kačka 10, Josefina i Julia Fischer 10, K. Fekete 10, Jakob Rubin 10, Fric Rosenfeld 10, Bernhard Mayer 10, Johan Mayer 10, N. N. 10, Isak Spindel 10, Adolf Köser 10, Isak Darsa 10, Franjo Flesch i obitelj 20, Emil Herzl 50, Bernhard Biehlitz 10, Sigmund Löwy 30, Gizela Herzl 10, Richard Herzl 15, Fric Kimmelberg 15, P. Pollak 10, Ignjat Tagleicht 10, Hinko Samlaić 10, Jos. Elias 20, Vilim Scheer 20, Gejza Kellner 20, Miša Herzl 10, Isak Löwy 10, Alfred Kohn 20, Regina Kaufmann 30, Marko Matušević 10, Albert Farchi 50, Hugo Kohn 30. 1535.—

Zenica: Kraus Ludvig 20.—, Kraus Antur 30.—, Samuel Trinki 50.—, Mario Attias 50.—, Hermann Liebling 120, Otto Weiss 50, Samuel Montilja 10, Rafael S. Trinki 10, Zadik Salom 10, Bernardo Pinto 10, L. Kollmann 10, Salom Moric 10, N. N. 10, Blanka Levi 10, Josefina Schönwald 10, Eduard Drasinover 50, Albert Salom 10, Samuel Papo i obitelj 20, Rifka Altarac 10, Jakob Ozmo 10, Danon Rafael 10, Salamon Šalom 10, Šandor Levi 10, Gavro Miličević 10, gdja. Horoschowsky 10, Salamon Trinki 10, J. Montilja 50, Desider Wolkenstein 10, Mario Gaon 10 540.—

21.575.—

OPĆI DAROVI.

Višoko: Raznim prilikama darovano 92.50
Sisak: Za oklade Nada Ascher 20, Jelka Heumer 20, B. Ilov kod šaha 10, dr. Lederer 10.— 60.—
Subotica: Umjesto vijenca pok. gdja. Wilhelm Rainer daruju Illes Braun 5, Emil Werber 20, Lazar Braun 20, Žiga Hermann 5, Josef Heller 12.50, N. N. Sarajevo 5, dr. Josef Gerson 25.— 92.50
Karlovac: Elza Keimer 30, N. N. 7.50, N. N. 2.50 40.—
Daruvár: Otto Gross 30.— 315.00

MASLINE.

Bjelovar: Ignac Fürst u gaj Slavka Fürsta 50 750.—
Novigrad: I. Goldschmiedt 20.—
Subotica: za Herzlovu šumu 450.—
Niš: Žensko društvo »Debora« 13 m, Omladinska štednja na ime svog osnivača pok. Rahamima Levi 10, Nahman I. Levi 1 m, Isak N. Levi 1 m, Isak Mandilović 1 m, Avram R. Alkalay 1 m, Demajo 1 m, Moša Beraha 1 m u Herzlovu šumu svega 29 maslina 435.—
Daruvár: Janka Strauss, Olga Schrenger, Šandor Klíngenberg, Tubika Frank, Elsa Kraus, Margit, Irma, Zlata i Anica Epstein, Otto i Aleksander Mermelstein, Joco Kraus, Margita Weiss po 1 maslinu u Herzlovu šumu, svega 13 maslina 195.— 1820.—

JAAR JUGOSLAVIA.

Zemun: Prigodom Berit-Mila Dragutina Bekana na ime istoga daruju Aleksander Balazs 3 m, Edmund Beck 3 m, svega 6 m 360.—
Banja Luka: Rafael Z. Levi 2 m, Miho Altarac 1 m, Ezra 114.— 151.50 511.50

DJEČJI SABIRNI ARAK.

Zagreb: Tilika Rothmüller 52 52.—

DAROVI ZEMLJE.

Geulat hareç akcija.

Sisak: Umjesto vijenca pok. Sidonie Gross daruju Daniel Bäder 100, Jenő Lichtenberg 25, Ignatz Ascher 100, Milan Ascher 50, dr. Bela Salgo 25, Josip Gross 50, A. Rosenfeld 50, Emil Gutmann 10, Samuel Ascher 10, Ignatz Steiner 10, Herman Weiss 100, Lavoslav Stiller 10, Julius Schlesinger 10, dr. Artur Silberstein 50, Josip Frisch 50, Janko Engel 50, dr. Leon Ferić 50, Jacques Neuburg 20, Jakša Wegner 30, 800.—

Dubrovnik: Prigodom Berit-Mila sina Jakova Montiljo daruju: Mandl Josip 100, Benjamin Abinun 10, po 50 Oskar Koen, Jakov Montiljo, Mošo Tolentino, Moše Ferera, Heinrich Schwitzer, Hana Montiljo, po 30 Cvi Reiss, Josef Berner, Mirijam Finci, po 20, Ludvig Grünberger, Avram Attias, Moše Pardo, Janina Koen, Simha Montiljo, gdja. Schwitzer, Regina Elijau, po 10 Helena Klein, Jakica Ferera, David Finci. — Prigodom imenodavanja kćeri g. Viktor i Rifka Tolentino daruju: Josip Mandl 50, Pinto Elias 327.85, Viktor Tolentino 100, Mošo Tolentino 100, po 50 Herman Reiss, Hinko Schwitzer, Jakob Montiljo, Albert Finci, Daniel Kajon, Oskar Koen, Rena Tolentino, Rifka Tolentino, po 30 Mento Tolentino, Hanka Berura, po 20 Mauro Pardo, Alfred Mandolfo, gdja Schwitzer, Pardo Rahela, Stella Tolentino, Mordohaj Tolentino, Avram Attias, Engl Aranka, Sida Petrušević, Hana Pinto, Ludvig Grünberger, po 10 Mošo Pardo, Katica Kolić, Helena Klein, Nečitljivo 120, Elias Pinto 205.40 2283.27

Zagreb: E. P. dubiozni dug od Pavla Justusa 130.— 3213.27

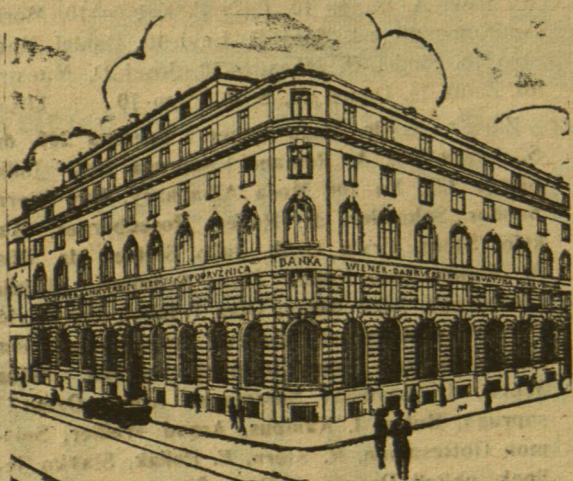
OBITELJSKA DAROVNA KNJIGA.

Osijek: Prigodom Berit Mila u kući Adolfa Mahlera po 100.— Žiga Goldstein, H. Weiss D. Büchler, Adolfo Lust, Olga i Ljud. Feješ, ing. Freundlich, po 20 N. N., po 10 N. N., Augenfild. — Prigodom Berit Mila u kući Oskara Freundlich daruju Oskar Freundlich 200, Bern. Freundlich 100, po 50 Alex. Elöd, S. Ferber, ing. Freundlich, po 30 dr. Margulies, Dragutin Freundlich. — Prigodom vjenčanja Julke Langfelder—M. Schilling daruju: po 100.— Julio Spitzer, Jakob Schilling, Herman Mautner, po 50 Bela Friedmann, Spitzer, M. Schilling, g. Langfelder, Hrv. pjev. društvo »Lipa«, M. Neumann, po 30 Mautner, po 10 Langfelder, N. N., N. N. — Prigodom vjenčanja Elvire Vogel—Aleks. Piliša skupljeno 300.— 2110.—

PREGLED.

Iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije	26.054.27
Iz Bosne	1832.50
Iz Srbije	980.—
Iz Vojvodine	542.50
Din.	30.119.27

Od 1. januara do 8. septembra unišilo sveukupno Dinara 469.212.80.

WIENER BANK-VEREIN

HRVATSKA PODRUŽNICA, ZAGREB

Palmotičeva ulica broj 22.

Brzovjavni naslov: BANKVEREIN

Obavlja sve bankovne transakcije.

<p>SRETNU NOVU GODINU! želi svojim židovskim gostima Narodna kavana. Kabaret Pick.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želi LEŠANA TOVA TIKATEVU! Adolf Licht.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! Milan Freiberger, elektrotehničar Bakačeva ulica 5.</p>
<p>SRETNU NOVU GODINU! želi svojim židovskim gostima Kavana Zagreb. Lang.</p>	<p>SRETNU NOVU GODINU! Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama »Gradivo« trgov. društvo za promet građev. i tehničkim materijalom Bogovičeva ulica 3.</p>	<p>Svim svojim rođacima, znancima i prijateljima žele SRETNU NOVU GODINU! supruzi Šimo Spitzer.</p>
<p>SRETNU NOVU GODINU! želi svojim židovskim gostima Velika kavana. Ignac Lauš.</p>	<p>SRETNU NOVU GODINU! Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama Edo Gelb i drug Ilica 80.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! Braća Baum, trgovina kožom na veliko Jurišićeva ulica 28.</p>
<p>Svim rođacima, znancima i prijateljima želi SRETNU NOVU GODINU! Julio Singer.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! Simon Seligmann, veletrgovina kolonijalne i delikatne robe Vlaška ulica 57.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! S. Weinberger, Karlovac.</p>
<p>Svim rođacima, znancima i prijateljima žele SRETNU NOVU GODINU! Braća Gross.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! »Terit« poduzeće za električnu industriju i trgovinu Telefon 14-59.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! Braća Kastl, veletrgovina vina Zagreb.</p>
<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! Schreiber i Mayer, veletrgovina kožom Jurišićeva ulica.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! Braća Klein, trgovačka kuća Jelačićev trg.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! Arpad Weiller.</p>
<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! Schotten i drug Vrhovčeva ulica 13.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! D. Hirschl i drug, importna kuća Sajmište 51. Tel. 22-72.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! Schrenger i drug, veletrgovina manufakturnom robom Baruna Jelačića 2.</p>
<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! Merkur d. d. veletrgovina i konfekcija papira Ilica 31.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! Josip, Julije i Vilim Hoffmann, veletrgovina manufakturnom robom Jelačićev trg.</p>	<p>SRETNU NOVU GODINU! Želi svojim židovskim gostima Svrtište »Zlatna Kruna« obitelj Lauš.</p>
<p>SRETNU NOVU GODINU! želi svim svojim prijateljima i znancima supruzi Jakob Schnittlinger.</p>	<p>SRETNU NOVU GODINU! Želi svim svojim prijateljima, znancima i mušterijama A. Romano, Akademički trg 8.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želimo SRETNU NOVU GODINU! »Teka« Spiegel i Müller, Zagreb Boškovičeva 12.</p>
<p>Svim svojim cij. poslovnim prijateljima, rođacima i znancima želim LEŠANA TOVA TIKATEVU! Adolf Stern, trgovina manufakturne robe. Draškovičeva ulica 36.</p>	<p>Svim znancima i prijateljima, te mušterijama želi SRETNU NOVU GODINU! »Papiros« veletrgovina papira i pišaćeg pribora Zagreb Tel. 10-43. Berislavičeva 16.</p>	<p>Svojim saradnicima i čitateljima želi LEŠANA TOVA TIKATEVU! Uredništvo i uprava »Židova«.</p>
<p>Svojim cij. židovskim gostima želi SRETNU NOVU GODINU! Kavana Corso Braća Lauš.</p>	<p>Svojim prijateljima, znancima i mušterijama želi LEŠANA TOVA TIKATEVU! D. Hirschl, optičar.</p>	<p>Svojim cij. židovskim poslovnim prijateljima i znancima želi LEŠANA TOVA TIKATEVU! A. Radjenović</p>

6%

Uloške na knjižice ukamaćuje odsele sa

te vraća iste bez otkaza

MEDJUNARODNA BANKA D. D.

ZAGREB NIKOLIĆEVA 7

TERAZIJE 23 BEOGRAD

6%

Izraelitska bogoštovna općina u Novom Sadu.

Broj 729/923.

Natječaj.

Kod izraelitske bogoštovne općine u Novome Sadu ima da se popuni mjesto

vjeroučitelja

koje je dotirano s početnom plaćom od 36.000 dinara i stanom u naravi.

Natjecatelji mora da vladaju srpsko-hrvatskim i njemačkim ili mađarskim jezikom, da budu državljani S. H. S. i apsolvirani rabinškog seminara ili druge koje židovsko-teološke visoke škole, event. kvalificirani srednjoškolski profesori.

Mjesto ima da se nastupa nakon jesenskih blagdana, a natjecatelji treba da čim prije pripošalju svoje ponude obložene svjedodžbama o spremi, dosadašnjem djelovanju, dobi i stanju obitelji.

Pokusnom predavanju bit će pripušteni samo pozvani, i samo njima će se nadoknaditi putni troškovi.

Predstojništvo izraelitske bogoštovne općine:

Armin Klein, tajnik.

Bernat Ernst, predsjednik.

INSTALACIONI ZAVOD

MILAN FREIBERGERBAKAČEVA ULICA BR. 5 **ZAGREB** TELEFON BROJ 6-14

UVADJANJE ELEKTR. POGONA (CENTRALA), DYNAMO STROJEVA, ELEKTROMOTORA, ELEK. RASVJETE, KUĆNIH TELEFONA. PREUZIMA SVE POPRAVKE ISTE

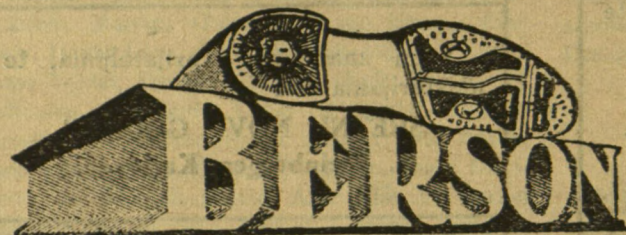
Prva hrvatska veletrgovina željeza i željezne robe

Ferdo Hirschl k.d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279

Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorbna

Dragutin Uilmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

Prispio veliki izbor

Berlinskih (Rašel) suknenih marama i svih vrsti rubaca na veliko**Julio Hofman, Zagreb**

Ilica broj 61 u dvorištu desno

Na veliko!

Na veliko!

Kolonijalna roba

specijalno kava uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

Preporuča

svoje bogato skladište. — Tvornica kazana, kotlova za pečenje rakije i bakrene kotlove

MILOŠ ZAGORAC

ZAGREB

ILICA 152.

VELETRGOVINA LAZAR SCHLEI

PRERADOVIĆEVA 2.

veliki izbor veziva, čipaka, vrpca i druge mododne robe.

Vjeran čuvar Vaših zubi jest

»LYODONT«

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

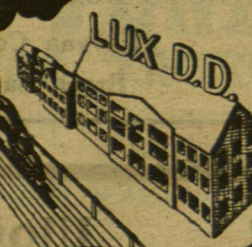
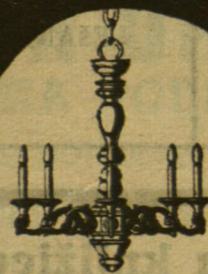
LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

KROJAČKA DVORANAza **GOSPODU****HINKO GRAF**

Zagreb Beislaviceva br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADBA BRZA

Preporučuje se P. N. gospodi za izradbu najmodernijih odjela. Veliki izbor najfinijih engleskih stlofova

TVORNICA BRONZ LUSTERA**LUX D.D. KOTURAŠKA 9.**

IMPORTNA KUĆA
D. HIRSCHL I DRUG
SAJMIŠTE 51 ZAGREB SAJMIŠTE 51
 TELEFON BROJ 22-72. TELEGRAM: HISCOMP.
 nudja na veliko manufakturnu robu

la Vapno (Kreč)

dobavlja iz vlastitih vapnara u Očuri
i Novom Marofu

Sjedinjene krečane d. d.
u Zagrebu Bogovićeva ulica 3

Telefon broj 5-55 . Brzjavni: Krečane, Zagreb

Produkcija 120 vagona mjesečno

D. M. C. artikli

te Aida Maria Lucia, umjetna svila (Kunstseide) i razni drugi pamuci. Kod većih naručba znatan popust! Specialna ve etrgovina pamuka

Ferdo SCHWARZ i drug

ilica br. 45 - ZAGREB - Telefon 2-56

Brzjavni naslov: SVADRUG

Štofova Adler i Büchler, Zagreb

Telegram: štofova - Preradovićeva ulica 2 - Telefon: 26-56

na veliko

TRGOVINA RUBACA NA VELIKO

„MARS“ d. d., poslovodja: IGNJAT NEUSSER
ZAGREB, Sajmište broj 55 (produljena Hatzova ul.)

Turika

M. Marberger i sin

Sajmište broj 55 ZAGREB u vlastitoj palači

Preporuča svoje bogato skladište umjetne kože (Kunstleder) za tapetare, sedlare i knjigoveže, voštanog porketa (Wichsleiwand), pletene (Wirkwaren) i gumene robe uz tvorničke cijene, prodaja samo na veliko.

Na zahtjev šaljemo cijenik i uzorke.
Posjetite naše skladište!

MANUFAKTURA

Robni odio Centralne banke d. d.
ZAGREB, Strossmayerova ulica 2.

MAKSO BOROVIĆ

Brzjavni: MABOR

Telefon: 11-31

BRAĆA BAUM

Skladište koža, postolarskih, opančarskih i remenarskih potrepštna.

Telefon 4-28 ZAGREB Jurisićeva 28.

„TEVIT“

Poduzeće za elektroindustriju i trgovinu
Telefon 14-59 ZAGREB Gajeva ulica 15

Izvadja: Električna instalacija svijetla, telefona, kućnih zvonila i reklama

Preuzima: Uredjaje električ centrala, pogona, prenose sila, popravljanje sviju vrsti električnih strojeva

KOH-I-NOOR

HARDTMUTHOVE OLOVKE

te svi ostali Hardtmuthovi proizvodi uz originalne tvorničke cijene kod

„PAPIEROS“

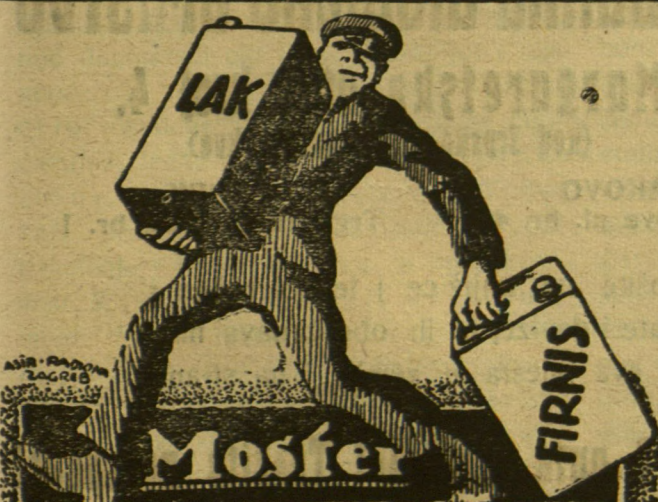
veletrgovina papira i pisaćeg pribora

NUNČIĆ, FÜRST I DRUGOVI

Glavno zastupstvo i konsig. skladište za kralj. SHS tvornice Koh-i-noor olovaka

L. & C. HARDTMUTH, BUDJEJOVICE

Berislavićeva ul. 16 ZAGREB Telefon broj 10-43

MOSTER

TVORNICA LAKA d. d.
U ZAGREBU

Proizvadja:

lakove, lak-boje, firnis,
uljene boje, zemljene
i kemičke boje

za svu industriju, obrt i trgovinu

ELEVATOR

D. D. ZA KEMIJSKU INDUSTRIJU
ZAGREB

KUKOVIĆEVA ULICA, 30. TELEFON BROJ 27-95.

KOZMETIČKI ODIO „ESA“

Eau de Cologne, Eau de Cologne russe, Bay rum, Eau de Quinine, Odix, voda, Odix pasta, Odix prašaka za njegu usta i zubi, „ESA“ osvježujuća voda iza brljanja, „ESA“ cream (bezmasna) „ESA“ Coldcream, Parfumi najbolje vrsti etc.

Proizvadja jedinu najbolju te domaću
ELEVATOR RADIUM francusku rakiju (vinovicu)

Najveća tvornica pečatnog voska u svim kvalitetama.

Asbestni škrljevac

cement, sadru, opeke, betonsko gvozdje, traverze i sav ostali gradjevni materijal prodaje na veliko i na malo

GRADIVO

TRGOVAČKO DRUŠTVO
Zagreb, Bogovićeve ulica 3
Telefon broj 5-55 Brzojavi: Gradivo

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA
TELEFON: 17-95
ZAGREB - ILICA 31
PAPMERKUR BRZOJAVI.

Veletrgovina
pisaćeg, risaćeg, novinskog, te omoćnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, nolesa, blokova i konfekcija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisaćeg i risaćeg pribora

Domaćice

tražite kod Vašeg trgovca samo najbolje belgijsko

Plavilo

za rublje

Zaštitni znak sa znakom „Deva“

Glavne skladište za Jugoslaviju:

„Patria“

zadruga za kemijske potrebštine, Zagreb, Preradovićeve ul. 12
: Telefon broj 16-91 :

Najviše uspjeha u Vašem poduzeću možete postići ako oglašujete u našem listu!

Tko oglašuje -- taj napreduje!!

RUBEROID

Kroz decenije poznati i probušani od katrana čisti materijal za pokrivanje krovova i izoliranje nepromočljivo, trajno, ličenje za održavanje nepotrebno.

Uzorke besplatno šalje:
Hrvatska industrija katrana

dioničarsko društvo u Zagrebu
Trenkova 18 - Telef. 3-64

Pludi vlastite proizvode: Krovnu ljepenku katranisanu, ploče za izoliranje proti vlazi, kameno-ugljeni katan, katanovo ulje, smolni cement, naftalin, benzol dupl, raff. i sve ine katanove derivate, kolomaz, mast za sirejeve i gatre itd.

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

kaučuk pete i potplate.

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG
Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85
Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu --
Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

SIDRO d. d.

za trgovinu željezom Zagreb
Vlaška ul. 49. Telefon br. 69 i 21-30.

Komisijono skladište tt.
Gebrüder Böhler & Co. A.-G.
Wien Berlin

Ocjel za alat i konstrukcije
St. Egydy-er Eisen- und Stahlindustrie-gesellschaft in Wien.
Turpije Anker Fischer, uzeta iz žice

ŽELJEZNE KREVETE

te razno željezno pokućstvo, bravarsku robu, vijke i zakovnice u svim mjerama proizvodja, te drži stalno na skladištu. Najbolje kakvoće uz najsolidnije cijene.

„ZMAJ“ INDUSTRIJA ŽELJEZNE ROBE D. D.
TELEFON 7-43. ZAGREB PETRINJSKA 3.

Posjetite našu stalnu izložbu,

Centralna eskomptna i mjenjačna banka dioničko društvo

Akcijski kapital . . Din. 25,000.000
Rezerve . . . . . „ 6,000.000
Zagreb Margaretska ulica broj 4.
(kod Srpsko-pravoslavne crkve)

Podružnice: BROD n/S Starčevićeva ul. br. 4 DJAKOVO Wilsonova ul. br. 4 OSIJEK Trg Kralja Petra br. 1

OBAVLJA: sve bankovne transakcije PRIMA: uloške na knjižice i tekući račun i plaća najbolje kamate, KUPUJE I PRODAJE: valute i devize, te ih obračunava najpovoljnije, IZDAJE: čekove, akreditive i jamstva na sva mjesta u zemlji i na strani.

Ulagачi dobivaju visoke premije, koje se izvlače 4 puta godišnje! Tražite prospekt!